

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZ SZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA VI. EM. 607.

TELEFON: AUT. 50—5—97. — MŰSZAKI ÜGYEK BEN 88—2—82.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL
A M. KIR. POSTA JOGÁSZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETÉNEK
SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: DR. ALKÉR SÁNDOR M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

DR. NAGY SÁNDOR

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF

M. KIR. POSTAFŐMERNÖK.

A kir. kincstár (posta) törvényes képviselte.

Irta: DR. KRAJCSIK GÉZA m. kir. postaigazgató.

Représentation légale du Trésor r. h. (Postes.)

Par le dr. Géza Krajcsik, directeur des postes r. h.

Selon les règles juridiques en vigueur, il appartient uniquement à l'Agence judiciaire du Trésor et, dans des affaires postales, aussi au Contentieux de la Direction Générale des Postes r. h., de représenter la poste r. h. devant les tribunaux et les autres autorités. Outre les membres du Contentieux de la Direction Générale des Postes, d'autres employés postaux ne peuvent représenter la poste r. h. devant les tribunaux et les autres autorités que dans le cas où ils sont munis d'une procuration régulière par écrit délivrée par l'Agence judiciaire du Trésor r. h. ou par le Contentieux de la Direction Générale des Postes r. h.

A polgári perrendtartásról szóló 1911 : I. tc. 72. §-ában akként rendelkezik, hogy a törvényes képviselőt szükségességét az erre nézve fennálló szabályok szerint kell megítélni. Törvényes képviselőről akkor van szó, amikor a képviselő tekintetében törvény vagy más jogszabály rendelkezik. Ilyen rendelkezést tartalmaz a gyámsági törvény a kiskorúak és gondnokoltak képviselőtére nézve, a kereskedelmi törvény a kereskedelmi társaságok stb. képviselőte tekintetében, a csődtörvény a csődtömeg képviselőtére stb. Törvényes képviselő a kir. kincstár képviselőte is, amennyiben arra nézve, hogy a kir. kincstárt peres és perenkívüli jogi ügyekben bíróságok és más hatóságok előtt ki képviselheti, illetve kinek kell képviselnie, a kir. kincstár jogi képviselőtét szabályozó rendeletek tartalmaznak intézkedést. Az idézett törvény vonatkozó rendelkezése szerint az a kérdés, hogy a kir. kincstárra nézve a törvényes képviselőt szükségé fennforog-e, az erre nézve fennálló szabályok szerint lévén megítélendő, a képviselőt ellátása tekintetében az idevonatkozó érvényben levő jogszabályokat kell szem előtt tartani. Ezeknek a szabá-

lyoknak mellőzése a szabályszerű képviselő hiányára s az ezzel járó következményekre vezet.

Azokat a szabályokat, amelyek a kincstár törvényes képviselőt megállapítják, s amelyek a kir. kincstár képviselője tekintetében irányadók, az 1870. évi szeptember hó 26-án kelt 16.719. számú s az 1911 : I. tc. 97. §-ával hatályában fenntartott igazságügyminiszteri rendelet tartalmazza. Az ebben a rendeletben foglaltak szerint az államkincstár ellen indított szenvedőleges perek vitele, valamint az aktív perek vezetése a kir. kincstári jogügyi igazgatóságra van bízva. Ennek alapján minden, a kir. kincstárt érintő perben a kir. kincstár képviselőjére a kir. kincstári jogügyi igazgatóság hivatott. A rendelet a képviselőre vonatkozó rendelkezésen túl intézkedik az iránt is, hogy jogi vélemények adása és mindennemű jogügyleti intézkedések foganatosítása a kir. kincstári jogügyi igazgatóság hatáskörébe tartozik.

Ezek a rendelkezések a m. kir. postára is változatlanul vonatkoznak, minél fogva a m. kir. posta ellen vagy általa indított perekben a perbeli képviselő ellátása a kir. kincstári jogügyi igazgatóság feladata. Ezenkívül külön is kimondja a rendelet, hogy a posta- és távirda igazgatóságnak jogi vélemények adása és jogügyleti intézkedések foganatosítása a kir. kincstári jogügyi igazgatóság hatáskörébe tartozik.

A kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, mint a kir. kincstár törvényes képviselőjének képviselői joga az összes perekre kivétel nélkül kiterjedvén, a kir. kincstárt a községi bíróság előtt folyó perekben is csak a kir. kincstári jogügyi igazgatóság képviselheti. Idevonatkozóan egyébként a m. kir. belügyminiszternek 197.100/1914. B. M. számú rendeletében foglalt, a községi polgári bíráskodásra vonatkozó eljárási szabályok is tartalmazzanak rendelkezést, 24. §-ának 7. pontjában kimondván, hogy a kir. kincstár perbeli képviselője a kir. kincstári jogügyi igazgatóság feladata. További rendelkezése a szakasznak, hogy a postahivatal nem jogi személy, postaügyből származó perben nem a postahivatal vezetőjét, vagy a postaigazgatót, hanem a jogügyek igazgatóságát kell idézni.

Nyilvánvaló ezekből a rendelkezésekből, hogy a kir. kincstárt érintő összes perekben más, mint a kir. kincstári jogügyi igazgatóság, képviselői jogkörben el nem járhatott s ha ez mégis megtörtént, a törvényes képviselő mellőzésének következményeivel kellett számolni. Félreérthetetlenül következik ebből, hogy a m. kir. postát az általa vagy ellene indított perekben postai alkalmazott jogérvényesen csak akkor képviselhette, ha a kir. kincstár képviselőjére hivatott kir. kincstári jogügyi igazgatóság valamely postai alkalmazottat a képviselő ellátása céljából meghatalmazással látott el.

Adott esetben a fentieknek megfelelően a bíróság nem ismerte el a postai alkalmazottat szabályszerű meghatalmazás hiányában a posta képviselőjére jogosítotttnak. Így a makói kir. járásbíróság a makói postahivatal által folyamatba tett perben az idézés kibocsátását végzéssel megtagadta s a makói postahivatal képviselőjében ennek megbízottja által végzett jogbeli cselekményeket érvénytelennek nyilvánította azzal az indokolással, hogy a 16.719/1870. I. M. sz.

rendelet II. 2. pontja értelmében a m. kir. postahivatalt a m. kir. kincstári jogügyi igazgatóság képviseli.

Más esetekben a községi bíróságnál indult és jogorvoslat folytán a kir. járásbírósághoz terelődött perekben a szegedi kir. járásbíróság a szegedi 1. sz. postahivatal alkalmazottját nem fogadta el a kir. kincstár képviselőjeként, hanem a képviseletnek a kir. kincstári jogügyi igazgatóság útján való ellátását kívánta. Ezzel kapcsolatban Szeged sz. kir. város községi bírósága a szegedi 1. sz. postahivatalhoz a következő megkeresést intézte: „Tudomásomra jutott, hogy a szegedi kir. járásbíróság a szegedi postahivatal felperessége alatt indított pereket a törvényes képviselet hiányában visszautasította. Minthogy a községi bírósági szabályzat 24. §-ának 7. szakasza szintén olyképpen rendelkezik, hogy a postaügyből származó pereknél a kir. kincstári jogügyi igazgatóságot kell idézni, tisztelettel megkérem, hogy a jövőben a szóbanforgó pereket csakis a kir. kincstári jogügyi igazgatóság felperessége alatt szíveskedjék megindítani, ellenkező esetben a hivatkozott rendeletszakasz alapján a panaszt hivatalból el fogom utasítani.“

Büntető ügyekben a kir. kincstár képviseletére nézve ugyancsak az idézett 16.719/1870. sz. I. M. rendelet rendelkezése az irányadó, vagyis a kir. kincstárnak sértettként való képviselése vagy a magánjogi igény érvényesítése a kir. kincstári jogügyi igazgatóságra tartozott. Bár ez a hivatkozott rendeletben kifejezetten kimondva nincs, annak más módon való értelmezése alig lehetséges egyrészt, mert a büntető eljárás peres eljárás, másrészt mert a magánjogi igénynek a büntető per keretében való érvényesítése lényegileg a polgári pert van hivatva megelőzni. Postai alkalmazott tehát büntető ügyben is a kir. kincstárt csak akkor képviselhetette, ha erre a képviseletre hivatott kir. kincstári jogügyi igazgatóságtól meghatalmazást kapott.

Ezt a felfogást juttatta kifejezésre a bírói gyakorlat is, amikor egy távbeszélő huzallopás folytán megindult büntető perben a kiskőrösi kir. járásbíróság, mint büntető bíróság a kiskőrösi postamessternek a kir. kincstár képviseletében való megjelenését nem vette tudomásul azzal az indokolással, hogy a kir. kincstárt büntető ügyben a kir. kincstári jogügyi igazgatóság képviselheti.

A m. kir. postának a kir. kincstári jogügyi igazgatóság által való képviselése, amint azt már említettem, nem zárta ki azt, hogy adott esetekben, ha ezt a körülmények indokolttá tették, a postát a kir. kincstári jogügyi igazgatóságnak, mint törvényes képviseleti szervnek meghatalmazása alapján, a meghatalmazással ellátott postai alkalmazott akár polgári, akár büntető perben képviselje, természetesen csak azokban a perekben, amelyekben a képviselet ügyvédi képesítéshez kötve nincs. Postai alkalmazott tehát a posta képviseletében kizárólag csak akkor járhatott el, ha erre a kir. kincstári jogügyi igazgatóságtól írásban szabályszerű meghatalmazást kapott. Minden egyéb eljárás a törvénnyel, illetve az idevonatkozó érvényben levő jogszabályokkal ellenkezett.

A m. kir. posta szervezeti szabályzatának kiegészítéséről szóló 86.600/1931. X. 2. sz. rendelet szerint a m. kir. kincstárt a m. kir. posta összes szolgálati ágazataiból eredő jogi ügyekben bíróságok és

más hatóságok előtt a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya is képviselheti. Kimondja továbbá a rendelet, hogy a posta ügyeiben felmerülő jogi véleményadásra, perenkívüli egyezségi tárgyalásra és egyezségkötésre, valamint mindennemű jogügyleti intézkedésre, a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya hivatott.

Ez a rendelet a többször hivatkozott 16.719/1870. sz. I. M. rendelet hatálya alól a m. kir. postát majdnem teljes egészében kivette, amennyiben a postai ügyekben való jogi véleményadás, mindennemű jogügyleti intézkedések s polgári nem peres ügyekben való eljárások a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztályának hatáskörébe utaltattak, továbbá a kir. kincstár képvisellete a kir. kincstári jogügyi igazgatóság mellett a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztályára is kiterjesztetett, vagyis postai ügyekben a kir. kincstár képviselétében bíróságok és más hatóságok előtt a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya is mint törvényes képviselő felléphet.

E rendelet alapján kiadott 86.601/1931. X. 2. sz. rendelet a kir. kincstárnak a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya által való perbeli képvisellete tekintetében akként rendelkezik, hogy a járásbírói hatáskörbe tartozó, 400 P-t meg nem haladó értékű pertárgy iránt folyó perekben, a községi bíróság előtti ügyekben, valamint a bűnvádi ügyekben a nevezett osztály jár el.

A hivatkozott rendeletek a kir. kincstárnak a postára vonatkozó pereiben való képviselétét illetőleg az életbelépésüket megelőző időben fennállott helyzethez képest azt a változtatást tették, hogy az említett perekben való képviselést a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya látja el s képviseleti jogánál fogva, amennyiben azt a körülmények megokolttá teszik, olyan eljárásokra, amelyek ügyvédi képesítéshez kötve nincsenek, meghatalmazást adhat olyan személyeknek, akik az eljárásra a fennálló törvényes rendelkezések szerint meghatalmazhatók. Ez alapon a m. kir. posta vezérigazgatója, vagy akadályoztatása esetén a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya meghatalmazást adhat a perbeli képvisel ellátására postai alkalmazottaknak, ami a vidéki bíróságok előtt folyó perek túlnyomó részében alkalmazást is nyer.

Ennek a változásnak a perbeli képviselést illetőleg az a lényege, hogy míg a rendelet megjelenése előtti időben az egyes postai szervek a per tárgyának értékére való tekintet nélkül a perbeli képviselést ellátása végett a kir. kincstári jogügyi igazgatósághoz kellett, hogy forduljanak, addig a rendelet életbelépése óta a peres ügyeket a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztályához terjesztik fel. Nem kell különösebb magyarázat ahhoz, hogy akár közvetlenül a jogügyi osztály tagjaival, akár a kellően kioktatott más postai alkalmazottal, mint perbeli meghatalmazottal ellátott perekben a szakkérdéseknek a bíróság előtt való megvilágítása teljes mértékben biztosítva van, ami a postai pereknél, azok természeténél fogva elsőrendű fontosságú. Ezenkívül az adminisztráció szempontjából sem kicsinyelhető le az a körülmény, amely a postai szervek és a m. kir. postavezérigazgatóság jogügyi osztálya közötti érintkezés könnyebb-ségében és gyorsabb lehetőségében mutatkozik.

A Teréz automata távbeszélő központ főbb forgalmi adatai az 1931 évben.

Irta: SÁROSPATAKY JÓZSEF, m. kir. posta s.-mérnök.

Les plus importantes données concernant le trafic, en 1931, du Central téléphonique automatique „Teréz”.

Par Joseph Sárospataky, aide-ingénieur des postes roy. hongr.

Comparaison du territoire et du trafic des centraux téléphoniques de Budapest. Trafic journalier moyen du central „Teréz” et la répartition de ce trafic. Valeurs moyennes calculées, enregistrées et estimées du trafic de sortie, d'arrivée et intérieur du central. Quelles sont les conclusions que l'on peut tirer des données du tableau II?

A Teréz aut. távb. központ 20.000 előfizető befogadóképességével Budapest legnagyobb telefonközpontja. Kereken 13.000 állomást táplál, ami 65%-os telítettségnek felel meg. E 13.000 állomás kereken napi 100.000 beszélgetést folytat. Ha még hozzáteszem, hogy a kereső típusú gépek száma 5.500, a választó típusúaké pedig 7.500 s a beszélgetések felépítéséhez, illetőleg folytatásához szükséges áramot egy 8.000 ampèreórás akkumulátor adja, — akkor azok is fogalmat alkothatnak e központ nagyvonalúságáról, akik azt még nem látták.

A Teréz automata központ 1930. szeptemberében helyezettett teljesen üzembe, illetőleg fogadta magába megállapított körzetének összes állomásait. Így tehát az 1931-i naptári év volt e központ üzemének első teljes esztendeje s ezen első év főbb forgalmi adatait állítottam az alábbiakban össze. Először közlöm az összes budapesti távbeszélő központokra vonatkozó összehasonlító táblázatot, hogy a Teréz központ helyét a központok rangsorában többféle szempontból jellemezzem, azután térek rá ama forgalmi adatokra, melyek kizárólag a Teréz központra vonatkoznak.

I. A budapesti távbeszélő központok területének és forgalmának összehasonlító táblázata. (I. táblázat).

Az I. táblázathoz a következőket kell megjegyeznem:

Az 1. és 2. rovatban az 1931. évben üzemben volt fő- és melléközpontok s km²-ben kifejezett területeik vannak feltüntetve. Mint látjuk, a területek összege 227,69 km², holott Budapest területe csupán 186,61 km². Az eltérés természetesen még nagyobb lesz Kispestnek és Pestszenterzsébetnek a budapesti távbeszélő hálózatba leendő bevonása után. A Teréz központra vonatkozólag meg kell jegyeznem, hogy területében a Margitsziget is bennfoglaltatik.

A 3. rovat az egyes központokba 1931. évben átlag bekapcsolva volt (de kikerekített) állomások, a 4. rovat pedig az átlagos havi számlált beszélgetések számát tünteti fel. Ez utóbbi adatok kiszámításánál a Budapesti távbeszélő díjbeszedő hivatal 1931. I. 16-tól 1932. I. 15-ig terjedő időszakra vonatkozó adatait használtam fel. A Budafokra vonatkozó adat 6 hónapnak, az Újpestre és Zúglóra vonatkozók pe-

A budapesti távbeszélő központok területének és forgalmának összehasonlító táblázata.

1	2	3	4	5	6	7	8
Központ	Terület km ² -ben	Előfizetők száma	Átlagos havi számlált besz.	Előfizetők száma/km ²	Átlagos havi számlált besz./km ²	Átlagos havi számlált besz./előfi- zető	F. o. hívását lag/előfizető
Teréz	5·81	13000	2941530	2238	506294	226	1·13
József	27·91	13000	2053417	467	73838	158	0·79
Kőbánya	29·69	300	42156	10·1	1420	141	0·705
Krisztina	12·81	5800	842360	453	65758	145	0·725
Vár	0·63	400	102057	635	162000	255	1·275
Óbuda	25·63	600	104907	23·4	4093	175	0·875
Zugliget	17·81	500	51362	28	2884	103	0·515
Svábhegy	16·56	200	16045	12·1	969	80	0·4
Lágymányos	28·75	1800	263480	62·6	9165	146	0·73
Budafok	7·50	200	24194	26·7	3226	121	0·615
Belváros	1·56	7000	1616147	4487	1036000	231	1·155
Lipót	10·63	2100	460439	198	43315	219	1·095
Újpest	25·00	1100	202465	44	8098	184	0·92
Zugló	17·50	1200	198833	68	11362	166	0·83
Összesen	227·69	47200	8919382				
Hálózati átlagérték				207·3	39173	189	0·945

I. táblázat.

dig (Rákospalota és Pestújhely miatt) 10 hónapnak átlagai, mert csak ennyi adat állott rendelkezésemre. Viszont Svábhegy és Zúgliget központoknál az átlagok megállapításánál 5 nyári hónapot nem vettem tekintetbe. Az így létrejövő eltérések egymást körülbelül kiegyenlítik s az egész hálózatra vonatkozó kereken 8,900.00-es havi beszélgetési átlag egyezik a díjbeszedő hivatal által kimutatottal.

Az 5. rovat az 1 km²-re eső átlagos állomásszámot, a 6. rovat pedig az 1 km²-re eső átlagos havi beszélgetésszámot tünteti fel. Ezért az 5. rovat adatait az illető körzet állomássűrűségének, a 6. rovat adatait pedig forgalomsűrűségének nevezhetjük. Állomássűrűség terén a Belváros és Teréz központok vezetnek (egymáshoz képest pontosan 2:1 az arány), a többi messze elmarad ez arányszámtól. Ezért is az egész hálózatra vonatkozó átlag csak 207,3 előfizető pro km², mert a fenti két legsűrűbb központ területének összege csupán 3,3%-a az egész hálózatnak s így nagyon kevésbé befolyásolja az átlagot. A forgalomsűrűségre nagyjából ugyanezt mondhatjuk, amiből az következik, hogy az előfizetőknek havi átlagos beszélgetésszáma nem mutathat nagyon nagy kilengéseket. Ezt a 7. rovat bizonyítja, ahol ez adatokat (azaz a 4. és 3. rovatok értékeinek hányadosait), valamint az egész hálózatra vonatkozó átlagot találjuk meg. Mint látjuk, erős forgalmú központ csak négy van: Vár, Belváros, Teréz és Lipót, melyeknél a havi átlagos előfizetői beszélgetésszám a 200-at meghaladja, illetőleg a 200—255 határok közé esik. Körülbelül a 150—200 határok közötti központokat nevezhetjük közepes forgalmúaknak s érdekes, hogy a Krisztina és Lágymányos központok még a 150-et sem érik el. Másrészt figyelemreméltó, hogy Újpest és Zúgló központok e szempontból a József központra is túltesznek. Megemlítem a Teréz központnál, hogy míg az 5. és 6. rovat fajlagos értékei tekintetében a Belváros központ után, azaz a második helyen áll, addig a 7. rovat értékeinél a Vár központ úgy a Belváros, mint a Teréz központot megelőzi. Ezt a Vár speciális helvi viszonyai magyarázzák meg.

A 8. rovatban a 7. rovat adatai alapján az átlagosforgalmas órai hívás pro előfizető van központonként feltüntetve. Az aut. központok méretezésénél volt ez adatoknak fontos szerepük, mert a 8. rovat adatainak — amit röviden hívásátlagnak nevezünk — az előfizetők számával való szorzása adja meg az u. n. forgalmas órai forgalmat, aminek figyelembevételével a központokat méretezik. Azzal a feltevéssel, hogy a hónapnak átlag 25 munkanapja van s azzal a további feltevéssel, hogy a napi forgalomnak $\frac{1}{8}$ -a koncentrálódik a forgalmas órában, a hívásátlagok a 7. rovat adatainak $25 \times 8 = 200$ -zal való osztásából adódtak. Miután ezen adatok két feltételtől függnek, megbízhatóknak nem mondhatók s mint látni fogjuk, helyesbítésre szorulnak. Összehasonlításképpen azonban felhasználhatók s a Vár központ itt is első helyen áll. A Teréz központnál a hívásátlag 1.13, ha azonban tekintetbe vesszük, hogy az 1931. évben az átlagos havi számlált beszélgetések számától való legnagyobb eltérés a Díjbeszedő hivatal adatai szerint a Teréz központnál 8.4% volt, úgy az 1.13 érték a legerősebb forgalmú hónapra vonatkoztatva 1.22-re változik. Ezzel szemben a Teréz központ méretezésénél 1.5 átlagos forgalmas

órai hívás tételeztetett fel (a Vár központnál 1.7). Később eme adatot a forgalmi diagramm alapján helyesbítjük.

II. A Teréz központ átlagos napi forgalma és ennek megoszlása.

A kézikapcsolású központoknál a napi forgalomnak megállapítása tetszőlegesen részletezve, egyszerűen történt. Ugyanis minden munkahelynek volt egy u. n. munkahelyszámlálója, s ezeknek megfelelő leolvasásával az adatokat gyorsan és pontosan meg lehetett határozni. Természetesen csak a sikerült (hívott-felelt) kapcsolások számláltattak így s az aut. központnál is megelégednénk eme adattal s az ily módon nem számlált kapcsolások számát becsülnénk.

Automata központnál azonban e megoldást nem lehet alkalmazni, munkahelyszámlálók ugyanis nincsenek, az egyéni számlálók pedig nem jöhetnek számításba, mert azoknak naponta többször történő leolvasása egy 20.000-es központban kivihetetlen. Van ugyan az automata központokban a munkahelyszámlálókhoz némileg hasonló műszaki berendezés, nevezetesen az összekötő áramkörökön átmenő összforgalomnak az áramköri számlálók útján való meghatározása, ez azonban — mint azt látni fogjuk — hamis képet nyújtana. Ugyanis az áramköri számlálók az összekötő áramkörök összes elfoglalási eseteit olvasnák, tehát a sikerült, azaz létrejött beszélgetéseket éppúgy, mint a foglalt és nem felelt eseteket, az összes félbemaradt kapcsolásokat, ellenőrző vizsgálatokat stb. S bár ezen áramköri számlálók igénybevétele sok érdekes és hasznavehető adatot szolgáltat (később erről is szó lesz), csak nagyon nehézkesen s rengeteg számítással lenne használható egy egész esztendő átlagos napi forgalmi görbéjének meghatározására. Ezért én más módot keresem, ami hajszálpontosnak nem mondható, de feltétlenül nagyon jó megközelítése a valóságnak.

Van ugyanis az automata központ áramszolgáltató berendezéseinél egy oly műszer, amelyik annak az összenergiának hullámzását mutatja pontosan, amit a központ mint egyenáramú energiafogyasztó fogyaszt. Ez pedig az erősáramú gépterem regisztráló ampèremérője, amelyik a kisütő áramkörbe van beiktatva s görbében rajzolja fel az egyenáramú összenergiafogyasztásnak változásait. Ebben a fogyasztásban a sikeres és sikertelen kapcsolások energiafogyasztása egyaránt benne van, a mikrofonokat tápláló fogyasztás éppúgy, mint a jelfogók és kapcsoló mágnesek energiafogyasztása, továbbá minden egyéb egyenáramú fogyasztás (a különböző asztalok, tartalék generátor, ellenőrző vizsgálatok stb. fogyasztása). Nincs azonban semmi okunk feltételezni, hogy az egyéni számlálók által számlált beszélgetések energiafogyasztásán kívüli energiafogyasztások mindig, állandóan, egy egész éven át rendellenesen, vagyis nem egyenletesen befolyásolják e görbe alakulását. Sőt ellenkezőleg: az említett összes energiafogyasztások mind nagyjából arányosak, a számlált beszélgetések energiafogyasztásával; az ellenőrző, vizsgáló és felügyelő asztalok forgalma ugyanúgy változik, mint a számlált beszélgetések forgalma s ugyanez mondható a nem számlált beszélgetésekről, vala-

mint a foglalt és nem felelt esetekről. És éppígy nincs semmi okunk feltételezni, hogy a beszélgetések időtartama állandóan ugyanazt az egyenetlenséget mutatná, vagyis, hogy pl. egész évben állandóan délelőtt lennének hosszú beszélgetések és délután rövidek vagy fordítva: azt sincs okunk feltételezni, hogy pl. egész évben állandóan több lenne százalékosan a kimenő, avagy bejövő beszélgetések száma délelőtt, mint délután vagy fordítva. S miután a felsorolt egyenetlenségek egyikét sincs okunk állandósítva feltételezni: nagyon nagy valószínűséggel, majdnem bizonyossággal állíthatjuk, hogy egy esztendő folyamán a regisztráló ampèremérő napról-napra készülő görbéinek esetleg időnkint fenn is álló egyenetlenségei átlagosítva kiegyenlítődnek, azaz eme görbék évi átlag-görbéje nagyon jó megközelítése lesz mennyiségileg a számlált beszélgetések ugyanarra az évre vonatkozó átlagos megoszlásának.

Az átlaggörbe megrajzolása előtt annak területét állapítottam meg. Evégből az 1931. év 365 napjának görbéit két csoportba osztottam: rendes forgalmú napok (hétköznapok) görbéi (ilyen volt 298) és kisforgalmú napok (vasár- és ünnepnapok, számszerint 67) görbéi. Úgy a rendes, mint a kisforgalmú napok területeit planimetrálva megkaptam külön-külön az energiafogyasztásokat, melyek együttes összege az évi összes energiafogyasztás. Végül a rendesforgalmú napok összenergiafogyasztását 298-cal osztva, megkaptam a Teréz központnak 1931. évre vonatkozó átlagos hétköznapi energiafogyasztását, számszerint 4.242 ampèreórát. (A kisforgalmú napok forgalmával a továbbiakban nem foglalkozom, mert az általános érdeklődésre nem tarthat számot).

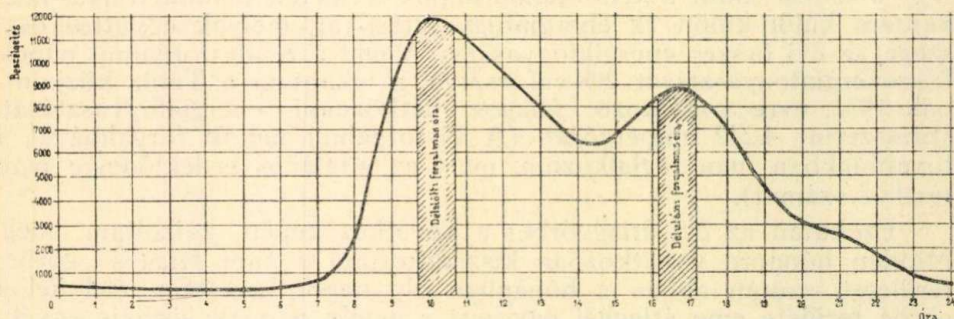
Ezekután az évi átlaggörbét a következőképen rajzoltam meg. Minden hónapra vonatkozóan kiszámítottam a napi átlagos görbeterületet, azután abban a hónapban oly napot kerestem, melynél a görbe területe eme átlaggal egyezett s amely napnak görbéje egyébként sem mutatott semmi eltérést. Így kaptam az év mindegyik hónapjáról egy-egy átlag-görbét s ezeket azonos léptékben egymásra rajzoltam. Végül eme 12 görbének közép-görbét rajzoltam meg s így megkaptam a keresett egész évre vonatkozó napi átlag-görbét. A területet planimetrálva megkaptam a számítással nyert átlagos 4.242 ampèreórát, ami a görbe helyességét bizonyította.

A fentebb mondottak értelmében e görbét (I. az ábrát) minden komoly hiba nélkül a Teréz központ 1931. évi átlagos forgalmi görbéjének tekinthetjük, ami azonban egyelőre csak mennyiségileg mutatja a forgalom hullámzását. Az ordináta léptéket azonban számlált beszélgetéseken kifejezve könnyen meghatározhatjuk a következő megfontolással: az 1931. évben a Teréz központ összes számlált beszélgetéseinek száma az I. táblázat szerint $2,941.530 \times 12 = 35,298.360$ volt. Mivel planimetrálással már megállapítottam a rendes- és kisforgalmú napok energiafogyasztását, e beszélgetésszámot az energiafogyasztások arányában szétosztottam s így kiadódott, hogy a 298 normális forgalmú napra eső számlált beszélgetésszám 32,415.744. Ennél fogva egy rendesforgalmú napra az 1931. évben átlag ennek 298-ad része, azaz 108.777 számlált beszélgetés esett. Ez a havi átlagos számlált beszélgetéseknek $\frac{1}{27}$ -ed része, azaz kisebb a feltételezett $\frac{1}{25}$ -ödnél.

Ezzel azonban a keresett lépték meg is van, mert a görbe bármely ordinátájának ampèreórában kifejezett értéke úgy viszonylik a számlált beszélgetésszámban kifejezett értékhez, mint 4.242 viszonylik a 108.777-hez. Az így nyert lépték van az ordinátatengelyen feltüntetve.

Mint látjuk, a legnagyobb megterhelés pontosan 10 órakor van s 11.883 beszélgetésnek felel meg. Ez azonban csak pillanatnyi érték, azaz csúcsterhelés az idő fogalma nélkül. Ha azt keressük, melyik az az óra, amelyhez a legnagyobb görbe-terület tartozik, akkor a 9 óra 40 perctől 10 óra 40 percig terjedő időt kapjuk. Ez tehát a Teréz központ forgalmas órája s a hozzátartozó terület 11.638 beszélgetésnek felel meg. Ez csupán 10.7%-a a napi forgalomnak, tehát a feltételezett 12.5%-nál ($= \frac{1}{8}$) kevesebb. A forgalmas órai hívásszám kiszámításához tehát a Teréz központ esetében a havi beszélgetésszámot nem 200-zal, hanem 252-vel kell osztanunk s az átlagos forgal-

A TERÉZ AUT. KÖZPONT ÁTLAGOS FORGALMI GÖRBÉJE 1931 ÉVBEN.

mas órai hívás így 1.13 helyett 0.9-nek adódik ki. Mint látjuk, a forgalmas óra után a forgalom lassan csökken s még 14 órától 15 óráig is 6.400 beszélgetés folyik, ami a forgalmas órai forgalom 55%-a, 15 óra után a forgalom ismét nő s pontosan 16 óra 10 perc és 17 óra 10 perc között éri el legmagasabb pontját. Ez a délutáni forgalmas óra, ami alatt 8.760 beszélgetés folyik, azaz a délelőtti forgalmas óra forgalmának 75%-a. Meg kell jegyezni, hogy e forgalmi görbe csupán a Teréz központra jellemző és érvényes, nemcsak léptéket, hanem alakját tekintve is. Nagyon valószínű, hogy a többi központ forgalmi görbéi kisebb-nagyobb mérvben eltérő alakot mutatnak és épp ezen eltérésekben mutatkoznak az egyes körzetek forgalmának karakterisztikus tulajdonságai.

III. A Teréz központ kimenő, bejövő és bennmaradó forgalmának számított számlált és becsült átlagértékei.

Az előzőek értelmében minden lényeges tévedés nélkül a 108.777 vagy kerekén 109.000 beszélgetést vehetjük a Teréz központ átlagos napi forgalmának. Mint hangsúlyoztam, a számlált beszélgetések

száma ez, tehát a nem jelentkezés és foglalt esetek, valamint a különleges (kétjegyű és általában nem számláló) hívások nincsenek benne. Ezeket egyelőre figyelmen kívül hagyva, a sikerült és számlált hívásokat osszuk kimenő és bennmaradó részre. Az I. táblázat adataival a bennmaradó forgalom az arányosítás alapján

$108.777 \times \frac{13.000}{47.206} = 29.960$, azaz kereken 30.000 beszélgetés s így a kimenő forgalom napi átlagos értéke

$109.000 - 30.000 = 79.000$ beszélgetés.

A bejövő beszélgetések számának megállapításához szükséges az összes többi központok napi átlagos forgalma. Ez nyilvánvalóan nagyobb jó megközelítéssel oly arányban van a havi átlagos forgalommal, mint a Teréz központnál. Ha tehát — mint az I. táblázatból ki-vehető — az összes többi központok havi átlagos beszélgetésszáma

$8.919.392 - 2.941.530 = 5.977.862$, úgy a keresett napi átlagos forgalom „X” a következő arányból számítható:

$X : 5.977.862 = 108.777 : 2.941.530$, amiből

$X = 221.060$ beszélgetés s ebből az arányosítás alapján a Teréz központ felé irányul

$221.060 \times \frac{13.000}{47.206} = 60.885$, azaz kereken 61.000 beszélgetés.

A nyert eredményeket a II. táblázat 2. rovatában tüntettem fel a kezdeményezett hívások százalékaival együtt. Figyelemreméltó, hogy a kimenő és bejövő forgalom mily eltérést mutatnak egymáshoz képest még a szigorú arányosítási számítás mellett is.

A valóság azonban mást mutat. Mint már említettem, az összekötő áramköröknek, valamint az automata kapcsolásban szereplő többi főáramköröknek oly számlálóik vannak, melyek pontosan megmutatják, hogy az illető áramkörök hányszor voltak lefoglalva. E számlálók segítségével az 1931. év utolsó két hónapjában felvételeket végeztem, ezek átlagértékeit kiszámítottam, majd pedig ezen átlagértékeket oly arányban redukáltam, ahogy az illető hónap forgalma az évnek átlagos havi forgalmához viszonylik. Így adódtak ki a 3. rovat értékei, amiknek megállapításához nemcsak az összekötő áramköröknél, hanem a II. csoportválasztó áramköröknél is kellett felvételeket eszközölnöm. Az összekötő áramkörökön átmenő forgalmat tekintettem a Terézben kezdeményezett forgalomnak, a helyi II. csoportválasztókon átmenőt pedig bennmaradónak. A kettő különbségét vettem kimenő forgalomnak, a bejövő II. csoportválasztókon átmenőt pedig bejövőnek. Az adatok tehát csak annyiban nem egyenértékűek, hogy a kimenő forgalomban azok a korai bontások is benne vannak, amik a II. csoportválasztóig sem jutottak, de helyi hívások lettek volna. Ennek azonban nincs jelentősége.

A 3. rovat adatai átlag 100%-kal nagyobbak a 2. rovat adatainál. Az eltérés egyik főoka természetesen a foglalt és nem felelt hívások, melyek teljesen felépült kapcsolások ugyan (azaz a választás megtörtént), csupán a beszélgetés nem jött létre. E hívások számát 2 esztendő adatai alapján a felépült kapcsolások 2—22%-ának, azaz a regisztrált (számlált) hívások 25—28%-ának vehetjük. Ez a Teréz központnál 27.000—30.000 hívást tesz ki. További oka az eltérésnek ama tényleg

sikerült hívások, melyek nem számlálatnak. Ilyenek egyrészt a két-jegyű hívások, másrészt a felügyelő asztalra futó hívások. Ezek száma a Teréz központban átlagosan napi 5.000 hívás, illetve beszélgetés. Szerepelnek továbbá a 3. rovat adataiban az ellenőrző vizsgálatok (routin test) számai, ami pl. a Teréz központnál csak az összekötő áramkörök elfoglalási eseteinél kb. napi 10.000-et tesz ki. Ezenkívül még sok egyéb van, mint pl. az ellenőrző asztalok üres emeleti hívásai, rögzítések, külső vagy belső hiba folytán előálló áramkörelfoglalások, amik néha torlódnak (u. n. gépfegyver). Itt említendő az üzem fenntartással s a belső és külső hibaelhárítással kapcsolatos áramköri igénybevételek, mint pl. tárcsabúgás vizsgálat a vizsgáló asztalokon, kábelrendezőben, teherelosztóban, előfizetői állomásokon, tápfejeken, tárcsabúgás vizsgálat az új állomások, áthelyezések stb. bekötéseinél, géptermi vizsgálatok és átbeszélések, próbahívások, pénzbedobó kipróbálások stb. S mindezekhez járulnak azok az esetek — és ezek száma nyilván nagyon sok —, mikor az előfizetők a kézibeszélő felemelése után meggondolják magukat. Ezek az u. n. korai bontások, amelyeknél a tárcsabúgás már bejött, azaz bizonyos áramkörök már lefoglaltak, de a tárcsázás nem következik be, mert az előfizetőnek eszébe jutott, hogy most mégsem telefonál; avagy tárcsázik is az előfizető, de előbb visszaakaszt, mintsem a kapcsolás felépült volna, mert talán eszébe jutott, hogy nem jó számot tárcsázott. Itt kell megemlíteni a forgalmas órák torlódásait is, amikor az előfizető letárcsázta az összes számjegyeket, de a kapcsolás felépülése lassabban megy végbe s az előfizető látva, hogy a szokásos néhány másodperc alatt sem csengetési, sem foglaltsági hangot nem kap, visszaakasztja hallgatóját. Pedig még néhány másodpercig kellett volna csak várnia s a kapcsolás keresztülment volna.

A 3. rovat adatait tehát az effektív forgalommal, azaz a tényleg felépült kapcsolások számával egyenlőknek nem tekinthetjük, de a százalékok megállapítása — mint a 2 rovatnál — tájékoztatást nyújt a forgalom igazi eloszlásáról. Így elsősorban azt látjuk, hogy a Teréz központ kimenő és bennmaradó forgalma egymáshoz képest eltolódik, illetőleg a bennmaradó forgalom nagyobb s a kimenő kisebb százalékosan a számítottnál. Ez természetesen éppúgy jellemző tulajdonsága a Teréz központnak, mint a napi átlagos forgalmi görbe alakulása; vannak ugyanis központok, ahol a kimenő és bennmaradó forgalom ellenkezőleg tolódik el. Másodsorban azt látjuk a 3. rovatból, hogy a bejövő forgalom százalékosan közel egyezik a számítottal.

A 2. és 3. rovatok egybevetéséből s a felsoroltak számításba vételével óvatos becsléssel állapítottam meg a 4. rovat adatait, amelyek nem egyebek, mint a teljesen felépült kapcsolások becsült értékei, — teljesen függetlenül attól, vajjon a hívott foglalt volt-e vagy nem, felelt-e vagy nem, más jelentkezett-e helyette (felügyelő asztal, ellenőrző asztal) vagy nem s a hívás számlálatott-e vagy nem. Ezt úgy is mondhatnám, hogy a 4. rovat a keresztülment hívások becsült értékeit tartalmazza. Az 5. rovatban viszont a keresztül nem ment kapcsolások becsült értékét tüntettem fel, azaz a korai bontásokat. Itt természetesen csak azt becsülöm, hogy hány korai bontás tör-

tént a Teréz központban s teljesen hiábavaló lenne ezt kimenő és bennmaradó részre bontani.

A Teréz automata központ napi átlagos forgalma.

1		2	3	4	5
A forgalom megnevezése		A számlált beszélgetésekbe számítva a napi átlag	Az áramköri számlálók-ból kiadódó napi átlag	A teljesen felépült napi átlagos kapcsolások becsült értéke	A korai bontások napi átlagos becsült értéke
Terézben kezdeményezett	sz. ‰	109000 110	205000 100	145000 100	45000
Ebből bennmaradó	sz. ‰	30000 28	72000 35	50000 35	
Kimenő	sz. ‰	79000 72	133000 65	95000 65	
Bejövő	sz. ‰	61000 56	105000 51	75000 52	
Bejövő és bennmaradó együtt	sz. ‰	91000 84	177000 86	125000 87	

II. táblázat.

IV. Minő következtetések vonhatók le a II. táblázat adataiból?

A II. táblázat 4. rovatában szereplő 145.000 kapcsolás az elmondottak értelmében jó megközelítése a Teréz központ 1931. évre vonatkozó napi átlagos kapcsolásszámának. Ha pillanatnyilag kikapcsoljuk azt a szempontot, hogy e hívások még átlagosan sem egyenértékűek, mert a foglalt és nem felelt hívások rövidebb ideig tartanak, s a 145.000 kapcsolásból visszafelé számítunk és a Teréz központra jellemző 10.7%-os forgalmas órai forgalmat vesszük tekintetbe, akkor 15.500 forgalmas órai hívást kapunk. Ha ezen értéket a már ismert módon az év legforgalmasabb hónapjára számítjuk át, akkor 16.800 forgalmas órai hívás jön ki. Másrészt azonban a Teréz központ méretezésénél — mint említettem — előfizetőnkint átlagosan 1.5 forgalmas órai hívás tételeztetett fel, ami tehát a 13.000 előfizetőnél 19.500 forgalmas órai hívást jelent, vagyis 16.800-nál többet. Ebből a szempontból tehát azt mondhatjuk, hogy a Teréz központ forgalma kisebb a feltételezetténél, mert a 16.800 forgalmas órai hívással számolva is csak 1.29 a hívásátlag. A korai bontásokat azonban egyelőre figyelmen kívül hagytam.

Nem említettem azonban eddig még egy szempontot, ami az automata központ teherbíróképességének másik tényezője s ami a

méretezéseknél is lényeges szerepet játszott. Ez pedig a tartási idő, azaz a beszélgetések időtartama, beleértve a kapcsolás létrejöttének, valamint a beszéd utáni bontásnak idejét is. A tartási idő a budapesti automata központok méretezésénél egységesen két percnél vétehető fel, de megállapítva mindaddig nincsen. Szándékom ugyan a Teréz központra vonatkozóan több hónapon át ily irányú kísérleteket folytatni, s az eredményről e lap hasábjain beszámolni, egyelőre azonban csak következtetni lehet bizonyos jelenségekből. A Teréz központ ugyanis 20.000-es befogadóképességénél fogva 200 első híváskereső csoportból áll, mely csoportok mindegyike 100 előfizető befogadására szolgál. Mivel azonban az állomások száma csak 13.000, ennél fogva egy csoportba átlag 65 előfizető esik, akiknek forgalmas órai hívása a 145.000 kapcsolás tekintetbe vételével az év legforgalmasabb hónapjában a fentiek értelmében

$$\frac{16.800}{200} = 84.$$

Ezzel szemben egy híváskereső csoportnak $1.5 \times 100 = 150$ forgalmas órai hívást kell ellátni tudnia. Ugyanis a valószínűségszámítás szerint 2 perces tartási idő mellett 150 hívás kielégítésére 13 multiplikált gép szükséges (bizonyos kikötött valószínűség mellett) s ennyi is van a Teréz központban 100 előfizető számára beépítve. Nyilvánvaló azonban, hogy 84 hívás kielégítésére kevesebb gép szükséges s ha e 84 hívást ugyancsak 2 perces tartási idejűeknek tételezzük fel, úgy a valószínűségszámítás 9 gépet ad. Ha még azt is tekintetbe vesszük, hogy a 84 hívásban a foglalt és nem felelt esetek is benne vannak, melyek tartási ideje 2 percnél jóval kisebb, akkor 8 és 9 közötti gépszám az eredmény. Eszerint tehát a Teréz központban a jelenlegi forgalom és jelenlegi telítettség mellett egy híváskereső csoportra átlag eső 65 előfizető hívásainak kielégítésére 8–9 gép elégséges lenne. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy ez nem így van, a Teréz központnál 8–9 gép jelenleg sem lenne elég a forgalmas órai forgalom ellátására. E körülmény csak kétféleképp magyarázható: vagy nem igazak azok a feltételek, melyek alapján eddigi következtetéseinket levontuk, vagy nem vettünk valamit tekintetbe. Feltételeink között csak két vitatható van, nevezetesen regisztráló ampèremérő görbéjének minőségi egyezése a forgalmi görbével s a 2 perces tartási idő. Legutóbbi következtetéseinknél tekintetbe nem véve viszont csak a korai bontások nem voltak. Lássuk ezeket egyenkint.

A regisztráló ampèremérő görbéjénél nincs mit helyesbíteni. Oly állandó egyenetlenséget valóban semmi okunk sincs feltételezni, ami a forgalmi görbe minőségi jó megközelítése ellen szólna. Sőt az üzemi tapasztalatok is a forgalmi görbe helyességét bizonyítják. Egy dolgot azonban meg kell említenem, hogy t. i. egyfajta egyenetlenség egész bizonyosan fennáll: a foglalt hívások rendellenes torlódása a forgalmas órákban. Ugyanis a budapesti előfizetők türelmetlenek s ha a hívott foglalt, képesek 8–10-szer, sőt többször is hívni az illető megszákítás nélkül egymásután. Ez természetesen nagyon károsan befolyásolja az illető híváskereső csoportot, mert a foglaltsági hívás rövid tartási idejét megsokszorozza. A budapesti előfizetők ezen káros szokása a dolog természeténél fogva a forgalmas órában nyilván

vánul legjobban s árt a legtöbbet. A forgalmi görbe szempontjából ez annyit jelent, hogy a forgalmasabb idők tényleges beszélgetési görbéje kissé lejjebb haladt, mert a sok foglaltsági hívás viszonylagosan jobban duzzasztja meg, mint egyebütt. Ha azonban tekintetbe vesszük, hogy ezzel szemben a forgalmasabb időkbe esnek a rövidebb üzleti beszélgetések s a kevésbé forgalmasakba a hosszabb magánbeszélgetések, továbbá, hogy a külső vezetékek levezetési áramfogyasztását nem vettük tekintetbe, ami viszont a kisforgalmú görberészt duzzasztja meg viszonylagosan jobban, akkor nincs semmi okunk a foglaltsági hívások torlódása miatt (aminek mérvét úgy sem tudjuk) adatainkat felülvizsgálni. Annál kevésbé, mert a görbét a forgalmi görbe nagyon jó megközelítésének vettük.

A tartási időre nézve — mint említettem — adatunk nincs; a Teréz központnál 2 percnél feltétlenül többnek becsülöm átlagban. Hogy mennyivel lehet több, azt csak több 100.000 hívás rendszeres megfigyelésével lehet megállapítani. Mindenesetre a tartási időnek 2 percnél többre becsülése már magában véve megmagyarázza: mért nem elég 8—9 gép már most sem a forgalmas órai forgalom ellátására.

A korai bontásokat figyelmen kívül hagytam, amidőn csupán 145.000 kapcsolást vettem számításba. A korai bontások befolyását persze megbecsülni sem tudjuk, de kétségtelen, hogy befolyásuk van s hogy épp ott befolyásolják a forgalom jóságát, ahol azt az előfizetők leghamarabb megérzik, a tárcsabúgás beérkezésénél. Nem a jelenre áll ez, hanem a jövőre. Mert ha 145.000 felépült kapcsolás és 45.000 korai bontás együttesen azt eredményezik, hogy a híváskereső csoportok forgalmas órai igénybevétele nagyobb a számítottnál, akkor ez ma, a központ 65%-os telítettsége mellett semmi bajt sem okoz, mert 13 gép van s így a híváskereső csoportok úgy a hosszabb tartási időt, mind pedig a korai bontásokat elbírják. Azonban kétségtelen, hogy a telítettségnek 100%-ra való növése esetén már a hosszabb tartási idő miatt tárcsabúgás-kimaradások fognak fellépni, amit a korai bontások akkor már számbajövéen fognak fokozni. E két szempontból tehát nagyon fontos lenne az előfizetők minden rendelkezésre álló eszközzel leszoktatni a hosszú beszélgetésekről s a korai bontásokról, azaz a „meggondolt” hívás-kezdeményezésekről. Oly tehertételei ezek az automata központoknak, amiktől jó lenne megszabadulnunk.

Összefoglalásképp megállapítom, hogy a Teréz központ 1931. évi forgalmi adatainak boncolása néhány érdekes és nem várt eredményt adott. Egyrészt ugyanis arra az eredménye jutottam, hogy a forgalmas órai hívásátlag 1.13 helyett csak 0.9, s az év legforgalmasabb hónapjára átszámítva is 1.22 helyett csak 0.97 — ha számolt beszélgetéseket tekintjük, viszont 1.29-re változik, ha az óvatosan becsült 145.000 kapcsolással számolunk. Másrészt azt is megállapítottam, hogy eme — a feltételezett 1.5-nél kisebb — hívásátlag dacára egyéb tényezők, nevezetesen a tartási időnek 2 perctől való eltérése, a korai bontások s a foglaltsági hívások torlódása végeredményében a központot jobban terhelik, mint amennyire az a mére-

tezésnél feltételeztetett. Adja Isten, hogy minél előbb eljőjön az idő, közgazdasági életünknek az a fellendülése, midőn e túlterhelést gépszaporításokkal kell kiegyensúlyozni.

Városok fejlődése és a posta a XIX. század közepéig.

Irta: DR. MONUS FERENC m. kir. postafőfelügyelő.

Développement des villes et la poste jusqu'au milieu du XIXe siècle.

Par le dr. François Monus, inspecteur des postes r. h.

Développement des villes en Hongrie. Transmission de messages par l'intermédiaire de voituriers. Institution des estafettes, postes urbaines. Postes des bouchers. Postes de messagers. Postes privées. Postes spéciales.

A városok és a hírközlítők szervek fejlődésének vizsgálatánál, már a legrégebbi idők óta bizonyos kapcsolat állapítható meg, csak-hogy e kapcsolat a dolgok természetéből folyólag eleinte laza, a szerves összefüggés csak később, a forgalmi és kulturális élet megindulásával jelentkezik s ettől kezdve állandóan jelen van.

A magyarországi városok fejlődése bár szerény keretek között, a XI. században megkezdődött. További jelentős fejlődés a XIII., XIV., XV. században történt. Királyaink a városoknak nyújtott különféle kiváltságokkal és kedvezményekkel módot adtak bizonyos ipari és kereskedelmi élet kifejlődéséhez. Így alakultak ki a külön jogállású városi közületek, majd később kultúr-gócponatok, amelyekkel királyaink erős támaszt nyertek hatalmuk megszilárdításához.

A városok egymásközlítők érintkezése. csereforgalma, kedvező lökést kapott különösen az Anjou királyok alatt. amikor az Ázsia—Európa-i világkereskedelem egyik útvonala ha átmenetileg is —, de hazánkat érintette.¹⁾ E kereskedelem Erdély és a felvidéken át bonyolódott le Lengyel-, Poroszország felé s több erdélyi és felvidéki város esvén útjába, ennek folytán jutottak jelentőséghez. — Zsigmond királynak szintén különös gondoskodását képezte a városok kereskedelmi és ipari életének, a városok jogállásának fejlesztése.

Több szomszédos városban lakó ipari és kereskedelmi árusok, a termelés és forgalom növekedésével áruik kicserélése végett érintkezést kerestek egymással, az érintkezés hozta létre az áru fuvarozást, ez szükség szerűen maga után vonta az utak készítését, jókarbantartását.

Az áru fuvarozók vagy fuvaros-társaságok egy egy város vándor kereskedői vagy iparosai voltak, akik áruikkal iparcikkeikkel bebarangolták az egész országot s nem csak a városokban, de még az utakon is kereskedtek. Azonkívül az ország igen sok részén fuvarosok, szekeres gazdák fuvarozó-járatokat alakítottak, ezek főképpen fuvarozással, de emellett hírek közvetítésével is foglalkoztak. Az áru-

¹⁾ Az Anjouk és műveltségük. Budapesti Szemle 1861. 12. kötet.

fuvarozók, vándorkereskedők és iparosok a XV. század nevezetesebb kereskedelmi városaival majdnem állandónak mondható összeköttetést tartottak fenn. Jelentőségük emelkedett az írás elterjedésével: a városok levelek közvetítésére, így a szellemi érintkezés fejlesztésére is felhasználták őket.

A magyarországi városok lassú fejlődését megakasztotta, sőt hosszú időre visszavetette a XVI. század nagy katasztrófája, majd az azt követő török terjeszkedés és foglalás, habár a török uralom később a kereskedelemmel foglalkozó városoknak sokat kedvezett.

A mohácsi vész közvetlen következményei a városok forgalmi életére határozottan bénítólag hatottak. Nemcsak külföldi kapcsolataink szűnt meg, de a városok egymásközötti érintkezési lehetősége is, ami érthető, ha arra gondolunk, hogy a zűrzavaros, lehetetlen állapotok, a közbiztonság teljes hiánya még a csoportbaverődve utazó kereskedők életét és vagyonát is veszélyeztették.

A törökfélhold uralma alá került városok részben elpusztultak, részben erősen visszafejlődtek. Pedig a Magyarországra tódult török amikor csak tehetett, kalmárkodott,²⁾ csere-berélt, kótya-vetyélt; kedvelte a színes, tarka, mozgalmas sokadalmakat. Tartott is ilyet eleget. A félhold uralma alá került városok iparosai és kereskedői is részt vettek e sokadalmakon, áruik török részről keresettek, kapósak voltak. Ebből folyólag különösen Buda, Debrecen, Székesfehérvár, Pécs, Kecskemét, Szeged, Temesvár élete emelkedett jelentősen.

A törökök által meg nem szállott úgynevezett királyi területen levő városok közül is inkább azok jutottak jelentőséghez, amelyek ipart, kereskedést űztek, közlekedési útvonalakon feküdtek s így az egymásközötti érintkezés lehetősége adva volt, mint pl. Pozsony, Sopron, Győr, Kőszeg, Nagyszombat, Kassa, Eperjes, Lőcse, Késmárk, Bártfa városok.

A 150. évig tartó török uralom után megindult végre a békés foglalkozás, mely a városi életnek igazi melegágya volt. A fejlődés azonban még mindig érezhetően lassú és egyoldalú volt. A XVIII. század elején a városok fejlesztésénél első sorban hadi érdekek érvényesültek. Katonai parancsnokságok székhelyén, vagy azok közelében, továbbá hadászatiilag fontos útmellett fekvő városoknak volt némi fejlődési lehetőségük. Ezekben a városokban mozgalmas élet volt, elevenség és a városokat összekötő úton valamennyire biztonságos utazási lehetőség. A kereskedelmileg gyöngye lábán álló városokra még mindig nyomasztólag hatott az osztrák pénzügyi érdekeket szolgáló vámrendszer, továbbá a közlekedésre alkalmatlan területek s az elhanyagolt utak. A század vége hozott e tekintetben némi enyhülést és hozott volna még II. József közlekedési politikája, sajnos, ez azonban nem valósulhatott meg.

A gazdaságilag fejletlen ország renditársadalma is önző, egyéni érdekből a helyes kereskedelmi politikától csökönyösen tartózkodva, — teljes közönnyel nézte a jobb belátású kevesek nehéz küzdelmét s éppen e magatartása miatt is lehetetlenné vált sok szárnyaló gondolat valóra válása.

²⁾ A harcoló sereg egy része még harc közben is kereskedett. Horváth Mihály: Az ipar és kereskedelem története Magyarországon. Buda 1840. 90-ik oldal.

Pedig a külföldi kereskedelmi városok példát mutattak arra, hogy a városok fejlődésében a kereskedelmi életnek a kedvező útviszonyoknak,³⁾ a hírközlésnek mily nagy szerepe van. Csak az osztrák örökös tartományokban kellett volna szétnézni, de az emberek nem mozdultak otthonukból, azonkívül nálunk a kalmárkodás a legrégibb idők óta lenézett foglalkozás volt: aziránt született magyar nem érdeklődött. Megvetette, mert szerinte nem volt méltó a magyarhoz „tsalfa kereskedés” és szívesen átengedte e foglalkozást idegeneknek, akik a magyar városoknak már a legrégibb idők óta idegen színezetet is adtak.

A városok kereskedői és vándor iparosai másvidékiek, városok, sőt országok kereskedőivel, vándoriparosaival gyakorta találkoztak, érintkeztek, híreket cserélték, üzeneteket váltottak, leveleket közvetítettek és tagadhatatlan hogy így a bár tapogatózó gazdasági és kulturális életnek, érintkezésnek hathatós előmozdítói voltak. A kereskedelem teremtett intenzív életet, fejlődést pl. Buda, Pozsony, Sopron, Nagyszombat, Pest, Debrecen, Szeged, Temesvár, Nagyszeben, Brassó, Kassa városokban, sőt e városok közül nem egy, elég hamar kereskedelmi gócponttá fejlődött.

Ezek után már természetesnek látszik, hogy a városok mozgalma zajos, kereskedelmi, szellemi élete, nagyobb mértékben és gyorsabban vágyott rendszeres hírközlítő szervek után, mint a kisebb közsétek csöndes, zajtalan, eseménynélküli egyhangúsága. Az érintkezés idők folyamán a futár és alkalmi levélközvetítő mellett valami más, jobb, gyorsabb, megbízhatóbb hírközlítőszervet teremtett, amely meghatározott időben rendszeresen közlekedett.

Önként adódik most annak a kérdésnek vizsgálata: hatott e a városok fejlődésére valamelyes tekintetben a gazdasági és szellemi érintkezés legfőbb szerve: a posta?

*

E kérdés vizsgálatánál vissza kell mennünk a hírszolgálati szerv legrégibb alakjához, végig kell kísérnünk fokozatos fejlődését s a fejlődés ismertetésénél látni fogjuk a város és a hírközlítés (posta) közötti elvitathatatlan kapcsolatot.

A hírközlítés az államok keletkezésével egykorú, (hírnökök, akik pl. véres kardot hordtak körül az országban); a fejlettebb államok hírközlítésre, parancsok, rendeletek továbbítására futárintézményt létesítettek, mely az államok életében fontos, nagy szerepet játszott: kormányzati szempontból már az ókori államok sem nélkülözhatték e szervet. A birodalmak kormányzata u. i. erős, központiilag szervezett s a hatalom kezében levő futárszolgálat mellett volt biztosítható. (Augustus római császár híres postái a „cursus publicus”). De e postaszolgálatból, mely kizárólag állami és közigazgatási célokat szolgált, eleinte az egyesek, magánosok ki voltak zárva. Amint azonban az államok életében a harcok, hadakozások megszün-

³⁾ Franciaországban már ekkor állami kezelés alatt állottak a közlekedési utak, Széchenyi: Hitel, Pest 1830, 132. oldal.

tek, s ezek helyébe a békés foglalkozás lépett, amint jelentőségre emelkedett a társas érintkezés, majd a forgalmi élet, a hírek, az áruk, kereskedelmi és iparcikkek kicserélése, a csereforgalom — azonképen ha lassú lépésekkel is, de a körülmények, az élet kényszerítő hatása alatt megváltozott a hírközlőtőszerv, vagyis a posta arculata, természete is. Közvetítő ténykedéseibe vonta lassanként az állampolgárok magán és üzleti érintkezésre vonatkozó tevékenységét is.

A gazdasági és kulturális érintkezés, az írásbeliség elterjedése, idők folyamán mind nagyobb mérvet öltött s ezeknek természetes velejárója lett a posta, mely a középkor kisebb államaiban, az állami futárintézmény mellett már a városok, magánosok futárszolgálatának is kénytelen volt helyt adni s ez utóbbi vállalati jellegénél fogva magánpostai szerv jellegét vette fel.

Az újkor tette lehetővé az egységes állami posták szervezését,⁴⁾ amikor az államok élete újból megerősödött s az újkor szervezett postája a magánosok érdekeit már nyomatékosabban képviselte, ezzel át is alakította azzá a szervvé, mely állami kezelés, állami egységes vezetés mellett az állam és magánosok érdekeinek főképviseelője lett.

*

Már az ókori államok futárai is városokban pihenték ki az út fáradalmait; a római városokban istállóval, szekérszinnel, vendéglővel ellátott mansiók (tartózkodó, pihenőhelyek) voltak, ahol a futárok megérkezése különös, nem mindennapi eseményt jelentett s igen sok érdeklődő embert vonzott oda. Így volt ez nálunk is, azzal a különbséggel, hogy nálunk a futárok részére ilyen külön pihenő helyek nem voltak, de a városok és nagyobb községek kötelessége volt a futárokat élelemmel, szállással, váltott lovakkal ellátni, ami nem csekély terhet jelentett az érdekelt lakosságra.⁵⁾

A városok anyagi megerősödésével lassanként az a felfogás alakult ki, hogy egyes nagyobb, gazdagabb, forgalmasabb városok maguk is tartsanak hírszerzőket, futárokat s az egymásközi érintkezést így még élénkebbé tegyék.

A magyar városok számadáskönyvei tanúskodnak arról, hogy nem egy város mint pl. Pozsony, Nagyszombat, Sopron, Selmechánya, Bártfa, Kassa, Kolozsvár, Nagyvárad a legrégebbi időben is tartottak futárokat,⁶⁾ akik a várostól meghatározott fizetést kaptak.

Egyes magyarországi városok hírszolgálatait vásárokra járó kereskedők, vándor iparosok, míg a monostorok, klastromokét koldulóbarátok látták el. Különösen sokat tevékenykedtek a hírközlítés terén egyes céhek, mint pl. a debreceni, szegedi, miskolci, temesvári

⁴⁾ Hollós József: Posta Politika. Budapest, 1929. 12. oldal.

⁵⁾ L. Ósi magyar futárintézményünk 1526-ig és az erdélyi fejedelmek idejében". Dr. Hennvev Vilmos: A magyar posta története című munkájában Budapest, 1926. 1—59. oldalakat. — Dr. Hencz Lajos: A posta-, táviró- és távbeszélő története. Budapest, 1931. 102. és köv. oldal. — Szádeczky Lajos: Az első magyar postaszervezet és az erdélyi posták a nemzeti fejedelmek korában. Budapest, 1890.

⁶⁾ Dr. Hencz Lajos m. i. munkája, 106. oldal.

mészáros céh emberei, akik még a XVIII. század végén is postálkodtak a többször kiadott és megújított tiltó rendelkezések dacára is.

A városok, mint kiváltságokat, jogokat élvező közületek magasabb szellemi életet éltek, mint a földműves lakosú paraszt városok, községek és falvak. A városokon belül kifejlődő, habár eleinte gyöngye kereskedelmi élet feltétlen előmozdítója lett a hírközlítő szervek fejlődésének, viszont a hírközlítőszervek lendületet adtak a kereskedelem fejlődésének, így a városok fejlődésének is, ahol a kereskedelem csirái eleitől fogva jelentkeztek.

*

Debrecen városnak a XVI. századtól nagykiterjedésű pusztái igen kedveztek a vágómarha tenyésztésnek, keresett árú is volt a debreceni vágómarha még a XV. század óta. A város gazdasági életében fontos szerepet játszott a marhatenyésztés s az ebből keletkezett forgalmi élet,⁷⁾ amelynek elősegítésére a város maga gondoskodott hírközlítő szervről akkor, amikor mai értelemben vett szervezett posta az országban még nem volt. A város által létesített, hogy úgy mondjuk postai szerv volt, a messze földön híres debreceni „mészáros céh“, mely e város életében a XV. századtól a XVIII. sz. elejéig nagyjelentőségű volt, de nem kicsinylendő jelentősége volt, országos viszonylatban is.

A posta történetéből azt látjuk, hogy a XVI. sz. közepén létesített magyarországi első ú. n. szervezett állami posta vonala az országnak aránylag kis részén vonult Budától, később (Budának török kézre jutása után) Komáromtól Bécsig, illetőleg Pozsonytól a Vág, Nyitra völgyén át Liptószentmiklós, Hibbe érintésével Kassa, Sárospatak, Nagydobos, Szatmár, illetve Nagydobos, Nagymajtény, Tasnád, Zilah, Kolozsváron át Szebenig. Volt még egy rövidebb postavonal Bécsből kiindulól a Dunántúli részekén Sopron, Csepreg, Vasvár, Zala-Szent-Ivánon át Nagykanizsáig, továbbá Szigetvár, Csurgó, Varsasd, Pettau között egy ugyancsak kisebb terjedelmű postavonal, de a XVI. század végén ez utóbbi is lényegesen megrövidült.⁸⁾ Ez említett Habsburg postavonalak és postai berendezések főként hadászati célokat szolgáltak s ugyanakkor egyik másik kereskedelmi jellegű magyar várost érintve (Pozsony, Kassa, Kolozsvár, Nagyszeben) azok fejlődési lehetőségét is biztosították.

Magyarország többi részén állami postahálózat nem volt, szervezett posta nem működött. Így az egész délvidék, a Dunántúl nagyrésze, a Duna—Tisza köze, a Tiszántúl és Felsőmagyarország egy része szervezett posta nélkül voltak. A Habsburgok postafejlesztési munkája Magyarországon az akkori zavaros viszonyok miatt lassan haladt előre, de azt is a török félhold győzelme s a mohácsi ütközet katasztrófája hámarosan megakasztotta.

Később, amikor a Habsburgok hatalma felsőmagyarországon

⁷⁾ Szűts István: Debrecen város történelme. Debrecen, 1870. I. köt. 107. oldal.

⁸⁾ Dr. Hennyey Vilmos: A Magyar Posta Története. Budapest, 1926. 70. és köv. oldal. — Munkás László: A kir Magyar Posta története. Budapest, 1911. 16. oldal.

megszilárdult, a posta szervezés erősebben haladt előre, de az erdélyi fejedelmi csapatok dúlásai útját állták a további fejlődésnek.

Az a néhány magyar város, amely a török hadsereg útjába esett, nem képezett akadályt a török előnyomulásnak, nyitva volt az út a török előtt, a felsőmagyarországi városok és várakig. A török tenger elborította Magyarország nagy részét, benne a legtipikusabb magyar városokat, mint pl. Szeged, Debrecen s hatalmas nagy országrészt vont el a Habsburgok tervezett postatervezési munkája elől. Debrecen, ez a kereskedelmileg és iparilag az akkori viszonyokhoz mérten már fejlettnak mondható élet-erős város, sajátos helyzetében átv. oldotta meg a rendszeres hírközlés kérdését, hogy mészárosait kényszerítette a postálkodásra s a „mészárospostákkal” olyan speciálisan magyar postát teremtett, mellyel messze idegen földön is ismertté tette nevét.

A „Debreceni mészáros posták” nem ismert története⁹⁾ felette érdekes, a város történetével szervesen össze van forrva, érdemes néhány pillantást vetni rá.

Már említettük, Debrecen város marhakereskedelme igen fejlett volt a XV., de különösen a XVI., XVII. században. A debreceni tőzsérek, marhakereskedők üzleti ügyei Bécs, Linz, Augsburg, Nürnberg és a többi osztrák, illetőleg német városok piacain bonyolódtak le; Németországot egész a Rajnáig részben ők látták el vágómarhával. Ha a debreceni mészáros céh emberei e hetivásárokon megjelentek, osztrák—német földön napokon keresztül magyar szótól volt hangos a vásár. Nem mindennapi események színhelye volt a Debrecen-től — Hortobágyon át — Buda—Bécsig vezető útvonal sem, amelyen hangos tülkölés, kiabálás, ostorcsattogás-pattogás, marhabögés jelezte a debreceni mészárosok vonulását. Az útmenti városok, falvak lakói, mint elmulaszthatatlan és eseményszámba menő látványosságnál, minden egyes elvonuláskor jelen voltak. A Budáról-Bécsbe vezető postaútat már akkor „mészáros útnak” nevezték, mert ezen az úton hajtották a császárváros piacára a híres magyar vágómarhát.

A debreceni mészárosok társaságba verődve gyakran megtették az utat Bécsig s az útközben eső városokba, községekbe szóló hivatalos és magán leveleket eleinte szívességből szállították. Abban az időben Debrecen város, e nagyjelentőségű teljesítményüket méltánylandó, különféle városi szabadalmakban, kiváltságokban (városban való letelepülés, mészárszék városi adó nélküli használata stb.) részesítette, idők folyamán ezeket kiterjesztették s újabb kedvezményekkel szaporították (céhszabadalmak, révpénzek alóli mentesség, vámmentesség), amelyeket aztán felsőbb helyen is megerősítettek, illetőleg jóváhagytak.

A mészárosok amint egy-egy városon, vagy községen átvonultak, közülük a levélkezeléssel megbízott lovas egyén a község piacán, vagy a bíró háza előtt hangos kürtszóval (tehén vagy ökörszarvból készült kürt¹⁰⁾) jelezte, hogy ő a „postás”. Erre a község híréhes apraja-

⁹⁾ Dr. Monus Ferenc: A Debreceni „mészárosposták” története 1478—1720. Debrecen, 1929. 1—30. oldal.

¹⁰⁾ Valószínű, innen a postásip vagy postakürt használata.

nagyja körülsegeltette a „postást“, aki a bírónak átadta a község, a város, vagy magánosok leveleit s átvette a továbbszállítandókat. Híreket, eseményeket mondott el röviden s kürtjébe fújva vágatott társai után. A lakosok alig várták, hogy a poros útvonalon vágató marconakülsejű mészárosok legközelebb ismét megjelenjenek s újabb híreket hozzanak.

Eleven ujságok voltak e kor mészárosai.

A debreceni mészárosok részére Szilágyi Erzsébet 1478. évben adott privilegiumot, ezt az 1512. évben megerősítette Zápolya János, az 1538. évben pedig enyingi Török Bálint. Debrecen földesura. A céhkiváltság leveleit éppen postálkodásukra tekintettel megerősítette Báthory Kristóf, Bocskay István, II. Mátyás, Rákóczi György, Apafi Mihály.

A hódoltsági városok gazdasági és szellemi fejlesztésében nem kis részük volt a „mészáros posták“-nak. Elképzelhető, mit jelentett a töröktengerben egy fejlődő városnak olyan megbízható hírközlítő szerv, mint amilyen volt a „privilegiált mészáros céhbéli társaság“ Debrecenben, amelynek tagjai a rájuk bízott leveleket még külföldi országokba is elszállították, sőt ha kellett, választ is hoztak azokra, — mit jelentett akkor, amikor egyesek küldöncei alkalmilag, sok veszedelem közepette szinte bujdosztak a rájuk bízott levelekkel: amikor mindenki úgy levelezett ahogy tudott, úgy és aképpen adott hírt magáról, ahogy módja és alkalma volt. Nagy fontosságú foglalkozás volt a mészárosok postálkodása. Értékelte is ezt Debrecen városa saját szempontjából is és ezért kötelezte őket *rendszeres* postálkodásra, úgy a hivatalos, mint magánlevelek szállítására.

Debrecen város XVII. századból fennmaradt tanácsjegyzőkönyve¹¹⁾ bizonyítja azt, hogy a mészáros-céh tagjainak kötelességük volt leveleket szállítani nemcsak utazásaik alkalmával, hanem amikor azok szüksége felmerült. Ez pedig elég gyakran adódott, mert Debrecen város a többi hódoltsági városok között irányadó szerepet vitt, Buda, Eger, Szolnok, Miskolc, Rimaszombat, Pozsony, Bécs városokkal élénk levelezést folytatott.

És feltehető, habár erre kétségtelen adatok eddig nincsenek, hogy a debreceni mészáros céh valóságos postaállomást tartott a városban, ahol állandóan lovak és küldöncök állottak indulásra készen.

A hódoltsági városok, így Debrecen is végtelen sokat szenvedett, ennek ellenére ez a legmagyarabb város éppen a török járom alatt emelkedett jelentőségre s ezt nem kevés részben az akkori hírközlítő szervezetének, a „mészárospostá“-nak is köszönheti. Ezek helvettesítették a török területen a szervezett Habsburg postát s így ez idők legkiválóbb hírközlítői ők voltak.

A török uralom alatt levő országrészen híres volt még a szegedi mészárosok levélközlítése is. Egv XVI. évszázadból való török okmány említi, hogy a szegedi mészárosok „még Szulejmán szultán had-

¹¹⁾ Városi tanács jegyzőkönyv Debrecen: 1606. 72. oldal.
Városi tanács jegyzőkönyv Debrecen: 1632. 646. oldal.
Városi tanács jegyzőkönyv Debrecen: 1688. 436. oldal.
Városi tanács jegyzőkönyv Debrecen: 1694. 95. oldal.

viselésekoron 35-en az igazhit szolgálatára rendeltetének Eger, Buda, Temesvár vidékére fontos ügyekben írt leveleket hordoznak“.

Egy 1621. évben kelt folyamodványukban maguk említik: „mi az császári hódítás óta folytatott harcokban a mozlim seregnek mindenkoron kalauzai valánk s kincstári ügyekben Belgrádba a keresztény-földre stb. szóló leveleket télen, nyáron hordozánk“.

Egy 1584. évből származó török okmány szerint 35-ből már csak 8-an maradtak, kiken megtörtént, hogy gonosz katonák lovaiktól, kardjaiktól megfosztották, kirabolták őket.¹²⁾

Kétségtelen, hogy Szeged környékén a törökkormányzatnak a szegedi mészárosok voltak rendszeres postásai s ezért mindenféle adók fizetésétől fel voltak mentve.

Hírközlítő ténykedést végeztek Miskolc lakosai, így a mészáros céh emberei is, akiket postálkodásuk közben „levélszereseknek“ neveztek.¹³⁾

Hasonló szolgálatokat láttak el a temesvári mészáros céh emberei is, ezek működéséről azonban eddig legkevesebbet tudunk. Állítólag a csetneki, jolsvai, dobsinai, rimaszombati mészároscéh is foglalkozott volna postálkodással.

A debreceni, szegedi, miskolci, temesvári mészároscéh postálkodása a XV. és XVII. században, az egész ország területén ismert volt és mint akkor jól bevált hírközlítő szervet, azok a városok, ahol a marhatenyésztés nagyobb körzetekre is kiterjedt — hasonlóképpen bevezették. Erre enged következtetni Debrecen város tanácsjegyzőkönyvébe bejegyzett s 1606. évi július havában kelt következő delibérum: „.....az mi a Postálkodás dolga, az a Mészárosok tisztje..... a Postálkodást a szerént cselekedjék, amint az Országban másutt is élnek vele..... Pénz és fizetésnélkül szolgáljanak, ha mi kárt vallanak, szabadságokért tselekedik, ők magok szenvedjék“stb.

E sorokból is érzik e nagy magyar város magisztrátusának öntudata, a török járom alatt is tiszteletreméltó erkölcsi és anyagi ereje, amelyek birtokában minden segítség nélkül maga intézte sorsát. S miután úgy az erdélyi fejedelemmel, mint a bécsi udvarral is tartott fenn állandó érintkezést, saját hírközlítő szervét hatalmával úgy és aképpen szabályozta, amint azt érdekei kívánták.

Debrecen városa szervezett posta hiányában megoldotta a legnehezebb kérdést, a városok egymásközötti érintkezésének lehetőségét, sőt lehetővé tette Ausztriával, Németországgal is a gazdasági és szellemi kapcsolatot.

A középkori német városok, közös érdekeik képviselőit s az ebből folyó érintkezésnél az egymásközötti levélforgalom lebonyolítására ú. n. városi postákat szerveztek, e posták postamestereit a városok maguk fizették, maguk tartották fenn.

¹²⁾ Szilágyi Sándor: Újabb adalék a török uralkodás történetéhez. Budapesti Szemle, 1862. 14. kötet, 413—414. oldal.

¹³⁾ Marjalaki Kiss Lajos: A Miskolci Mészáros Céh négyszázéves multja, Miskolc, 1925. 25. oldal. — Szendrei: „Miskolc története“ című hatalmas munkájában a „levélszeresek“-ről azt írja, hogy „annak az utcának lakóit, akik akkor éppen levélhordásra voltak kötelezve, levélszereseknek nevezték“. Erre Miskolc város 1790. évi jegyzőkönyvében talált adatokat. Szendrei i. d. m. IV. kötet, 831. oldal.

Hogy nálunk is voltak efféle városi posták, erre is van jellemző adatunk. A hódoltságon kívül eső Nyitra, Besztercebánya, sőt egyidőben még Rozsnyó is, a XVII. században már jelentékeny város volt, a bányavárosokkal együtt s még sem szerepelnek postatörténelmi okleveles adataink között. Ellenben e városok régi feljegyzései szerint városi postájuk volt s egymásközött cserélték ki a levélforgalmat, egymásközött postajáratokat tartottak fenn. Nyitra város pl. 1686. évben épen azért kér állami postaállomást, mert az állandó hadműveletek miatt a városi postát már nem tudja tovább fenntartani.¹⁴⁾

A hódoltsági városok közül Debrecen város 1656. évi tanácsjegyzőkönyvében olvashatók városi postára vonatkozó adatok.¹⁵⁾ Debrecen városa a XVII. század közepén a „mészárosposták“ mellett saját költségén városi postát is szervezett és tartott fenn, ez az intézkedés is feltételezi a város élénk kereskedelmi forgalmát s nagyon valószínű, hogy e városi posta működési köre a felsőmagyarországi városipostákkal felvett kapcsolat útján az ország északi részén, majd Kassán átvonuló Habsburg postával, illetőleg, amikor a felvidék egy része az erdélyi fejedelmek kezébe került — a fejedelmi postával való közvetett érintkezésre is kiterjedt. Ezidőben ugyanis Miskolc város régi számadáskönyveiben elég gyakran találkozunk „Debretzenből jeöveő két Postaember“, vagy „Debretzen Város Postája“ feljegyzéssel, akiket a város gazdája élelemmel, szállással ellátva bocsájtott tova Torna, Kassa, Rimaszombat felé.¹⁶⁾

A városok kereskedői, mészárosai, utazásaik közben a török táborokban nem egyszer megfordultak, a basák nem tiltották, sőt megengedték a táborban való járás-kelést, kereskedést, üzérkedést.¹⁷⁾ A kereskedők, mészárosok éltek is e kedvezménnyel s a török basáknál alkalmazott íródeákoktól (magyar levelezőktől) igen sokszor fontos híreket, értesítéseket nyertek. Hogy az ott szerzett hírekkel a városoknak nem kevés szolgálatot tettek, az is kétségtelen.

Amint a török kitakarodott hosszú 150 év után az országból, újból kezdetét vette a postaszervezés munkája. Az ország azonban olyan siralmas helyzetbe került, hogy csak nehéz és hosszú munkával lehetett volna valamennyire is eredményt elérni, rendet és biztonságot teremteni, a postaszervezetet megfelelően kiépíteni. Ámde a haditanács egyoldalú merev álláspontja mindezeket megakadályozta, a hadicélokön kívül más fontos körülményekre nem volt tekintettel.

Az első komolyabb lépés volt erre egy 1690. évi császári intézkedés, mely kimondotta, hogy a magyarországi posták éppúgy rendezendők be, mint a többi örökös tartományokban;¹⁸⁾ az utak, révek a vármegyei hatóságok által kijavítandók s mindenféle küldönc és mellékposták azonnal megszüntetendők. E rendelkezés második része éppen

¹⁴⁾ Munkás László m. i. m. 189. oldal.

¹⁵⁾ „Lugasi András postamester Boldogasszony havának első napján beállott tisztibe, fizetése 460 forint 6 szekér fa, 6 szekér széna, 60 félnegyed árpa“. Városi tanácsjegyzőkönyv 1656. év 5. oldal.

¹⁶⁾ L. Miskolc számadáskönyve 1678-ból. Városi levéltár.

¹⁷⁾ „Sem török, sem más nem háborgatja őket. Láttuk is Budán létünkben, hogy elég tőzsér ember jár által az hidon, de csak egyet sem háborgatnak“. Takáts S. m. i. m. 149. oldal.

¹⁸⁾ Dr. Hencz: i. m. i. m. 149. oldal.

a városoknak szólott, mert hiszen a „mellékposták“, „küldöncposták“ szolgálatait a városok vették főképpen igénybe.

És ezek ellenére az ország egyes részein, a magyar ajkú városok külön postáinak élete továbbra is tartott. Bárha később a posta újjászervezésével, majd állami kezelésbe vételével (1722) kiadott rendelkezések a postaszervezők egyszerűbb formáit, így a mészáros és különféle küldönc postákat is lassanként háttérbe szorították, helyet adva a szervezett állami postának. De nem volt könnyű e „külön postákat“ megszüntetni, mert pl. II. József uralkodása alatt még „csak azért is“ postálkodtak. A miskolciak pedig, jóllehet 1790. évben már császári posta működött a városban,¹⁹⁾ még mindég felhasználták a „levélszereseket“ levelek továbbítására.

A magyar városok legfelsőbb tilalom dacára is fenntartják a magánpostaküldöncöket, szekeres- és lótarató gazdákkal alkalmilag kirendelt „postaembereket“, akiket még postakürttel is ellátnak. A városok és közületek szemében ezek voltak megbízható „magyar posták“ és ha tehették, ezekkel közvetítették leveleiket, a szervezett császári, kétéjűsasos címerrel ellátott állami posta nem kellett, német volt az, még ha magyar nemes volt is a mestere. Egyes magyar városok hazafias szempontból határozottan késleltették a szervezett Habsburg posta felállítását.

A XVII. század végén Paar Károly József gróf generális postamester is megunta a magyarországi városok „különpostáinak“ tilalmazott ténykedéseit. 1698-ban panasszal fordul a császárhoz s erélyes közbelépését kérte. Azt írja többek között: „... a küldöncposták is a császári parancs ellenére napról-napra szaporodnak, úgy, hogy postamódjára gyakran a császári posta szemeláttára és a hivatalok szomszédságában nyilvános postaszobákat tartanak, mellékpostákat állítanak, leveleket gyűjtenek, továbbítanak, kiosztanak stb.²⁰⁾ Igen, a magyar városok nem szívlelték az osztrák szellemű postát!

Paar Károly József panasza hiábavaló volt. Mert ez újabb császári parancsnak sem volt fogantatja a városok éppúgy követték eddigi eljárásukat a levelek szállításánál, mint addig. Sőt nem egy város e korbeli számadáskönyvében olvasható: „vettünk az vásáron postakürtöt, hozzá alkalmas sinórot!“ — a külön és mellékposták részére! A városok nem törődtek a császár tiltó rendelkezéseivel, a császári postaszervezéssel, mely ha meg is indult valamelyest (Buda—Székesfehérvár—Eszék-i postavonal létesítése) — megakasztotta azt hamarosan az 1703. évi kuruc szabadságharc.

II. Rákóczi Ferenc nagy súlyt helyezett a posták szervezésére s működésére. Főpostamesterével átszervezte a hatalmába került területek postáit s „postalis lineái“ behálózták az ország nagy részét, városokat, falvakat, amelyeken át, a kékposztóruhás, dolmányos-mentés, vöröskék zsinóron nyakban lógó postakürttel ellátott „postilliói“ vágattak táskájukban a nagyságos fejedelem, vagy a generális „marsallus urak“ pecsétés leveleivel.

¹⁹⁾ Borsodvármegye levéltára. Jk. 1436—1790.

²⁰⁾ Munkás László: A királyi magyar posta története. Budapest, 1911. Ranschburg Gusztáv. 211—212. oldal.

Rákóczi postaszervezete pontos volt, megbízható volt, magyar volt, e posta azonban a városok fejlődésével nem hozható kapcsolatba, mert a felkelés idején szervezetett, a felkelés alatt működött s főképpen hadiérdekeket szolgált, habár annak használatából Rákóczi a magánosokat sem zárta ki.²¹⁾

A szatmári békekötés után elrendelték ugyan a kurucok által fel-dúlt császári posták helyreállítását, az ország postahálózatának kibő-vítését, ez intézkedések azonban vajmi lassan váltak valósággá. Ami ez intézkedésekből gyakorlatilag megvalósult, az is a bécsi hadi-tanács szempontjainak kizárólagos érvényesülésével nem a köz, ha-nem hatalmi célokat szolgált.²²⁾ Az ország közepén, vagyis ahol a posta-szervezet legritkább volt, még a katonai szempontból fontos városok között is nehezen ment a postahálózat kiépítése. Nagy akadály volt a Tisza jobb- és balpartján elterülő posványos, kiöntéses, vizes terü-letek, amelyeken utakat vezetni nem lehetett s így az olyan jelenté-keny városok is, mint pl. Debrecen, az esős évszakok beálltával Tokajon át érintkezhetett Budával. Azok közül a városok közül, amelyek III. Károly uralkodása alatt megindult új postaszervezési munkálatok al-kalmával lassanként végleg bekapcsolódtak a Habsburg postavona-lakba, itt csupán a következőket említjük: Hatvan, Gyöngyös, Eger, Debrecen, Zilah, Kolozsvár, Torda, Nagyszeben, Brassó, Szatmár, Nagybánya, Dés, Hajdúnánás, Hajdú-Böszörmény, Nagyvárad, Ceg-léd, Kecskemét, Szeged, Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Mo-hács, Eszék, Kőszeg, Szombathely, Kőrmend, Csáktornya, Károly-város, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Szigetvár, Pécs, Pétervárad, Arad, Lippa, Déva, Szászváros, Nagyenyed, Szászsebes.

A Dunántúl és a felvidék egyes jelentékeny városai továbbra is szervezett posta nélkül maradtak. Egy mód volt, amivel segíthettek e tekintetben magukon, ha saját erejükből létesítettek postaállomást, vagy hozzájárultak ezek felállításához, postaföldek, helyiségek, istál-lók felajánlásával megkönnyítették a kincstár munkáját, úgy, amint azt II. Rákóczi Ferenc rendelte a vármegyéknek, városoknak, népe-sebb községeknek, továbbá utakat készítettek, vagy ha kijavították az állami postahálózathoz vezető bármilyen hosszú utat és annak fenntartásáról állandóan gondoskodtak.

Éltek is e lehetőségekkel s ilyen formán jutott postához Zólyom, Bars, Hont, Gömör vármegyék jelentékeny városai közül nem egy, valamint a bányavárosok.

A városok fejlődését azonban erősen bénította a postaszervezés-nél a közérdek teljes háttérbe szorítása; ez okozta a közlekedés és postaszervezet hiányosságát is, amelyeken a rendi országgyűlések súlytalan előterjesztései nem voltak képesek javítani.

Közben egyik-másik város kereskedelmi fejlődése erősebben je-lentkezett s bárha nem volt, aki e városok érdekeit képviselte volna

²¹⁾ „Akik a nemes ország szorgos szolgálattjában járnak az mi passusunkkal azokat ingyen, akik pedig valamely commandirozó vagy várbéli tiszt hiveink pas-susok mellet járnak, azokat pénzért a szokott taxát letévén, postamester, postahi-vatalok promoveálni tartozzanak”. Vihnye, 1704. okt. 22. Történelmi Tár 1909. 2. sz. 291. oldal.

²²⁾ Dr. vitéz Málnási Ödön: A magyarországi postafejlődés III. Károly ural-kodása alatt. Különlenyomata a Magyar Posta 1931. évi 8. számából.

— mégsem lehetett illetékes helyen a teljes elzárkózás elvéhez ragaszkodni; ezt végül is belátta az az osztály is, mely eddig hallani sem akart felsőbb helyről eredő reformokról. A fejlődő városok élni akarásról lépten-nyomon tanúbizonyságot adtak. Példa erre Pest városa, ahol 1786-ban létesítették az első fiókpostahivatalt, mint a budai főpostahivatal kirendeltségét. Pesten a gazdasági, kereskedelmi tényezők a XVIII. század végén annyira előtérbe léptek, hogy a kereskedelmi testület 1798. évben hivatalosan állapította meg és mondotta ki, hogy Pest „kereskedelmi főváros” jellegével bír, s ennek hangoztatása mellett kéri egy főpostahivatal felállítását.²³⁾

Debrecen még az 1699. év körül,²⁴⁾ Miskolc 1790. évben kap rendes szervezett postaállomást s ezzel Miskolc előtt is megnyitják a közvetlen postaközlekedés útját Buda—Kassa—Debrecen felé.

Pest kereskedelmi város jellege mind jobban-jobban kidomborodik s így elkerülhetetlen, a természetes fejlődés velejárója lesz az, hogy a szervezett postavonalak az ország lüktető szívéből, a fővárosból sugárszerűen ágazzanak ki az ország különféle részébe.

A közlekedés és hírszolgálat fejlesztésének szükségessége, jóllehet már a fejlődő városokon át is jelentkezik, azonban a gyakorlati megvalósítás még évtizedek hathatós, kitartó munkáját igényli.

Örvendetes javulást a XIX. sz. húszas évei hoztak. Széchenyi fellépése és hatalmas erőfeszítései törték, termékenyítették a magyar ugart. Kiáltószózatát a rendi Magyarország bátyái közé huzódott nemesség fülébe dörögte: „semmisem áll csöndesen, még a nap systemák is mozognak, tehát csak Magyarország álljon s vesztegeljen mozdulatlanul? Istenért, nyissuk fel szemeinket, vegyük hasznát eszünknek . . . s birjuk drága anyaföldünket szebb virradásra.”²⁵⁾

Széchenyi munkásságának eredménye volt, hogy a század negyvenes éveiben már teljesen kibontakozott a közlekedés, ipar, kereskedelem országos jelentősége, mely a hírközlés szervezését, fejlesztését is rohamosan vitte előre az 1848. évi törvényhozásig, majd a szabadságharc leverése után az osztrák abszolút uralom sok irányú intézkedéseig, mely intézkedések képezik a mai modern posta alapját.

*

A posta fejlődésének ismertetésén át már láttuk, hogy a városok fejlődő életének a hírszolgálat, a posta, az állam, s így a városok szellemi és gazdasági életében is egyik legfontosabb tényező volt mindig, nevezték legyen az egyes korokban más-más néven is. Azok a jelenségek, amelyek a posta fejlődésének alaptényezői (utak, úthálózatok, biztonság, forgalmi, kereskedelmi élet) a városok fejlődési lehetőségének is feltételei voltak és azok ma is.

A városi élet fejlődése, a posta fejlődésével, ha mindenkor, minden időben nem is haladhatott párhuzamosan, de feltétlenül szerves

²³⁾ Peisner Ignác: Képek a régi Pest-Budáról. 56. oldal.

²⁴⁾ Dr. Monus Ferenc: A régi magyarországi posták történetéből. Debrecen, 1931. 79. oldal.

²⁵⁾ Gróf Széchenyi István: Hitel. Pest, 1830. Trattner J. M. és Károlyi István. 270. oldal.

összefüggést mutat s ez az összefüggés feltűnően jelentkezik a XIX. század húszas éveitől kezdve, amikor a városi élet föllendülése s a fogyasztás és termelés arányainak megváltozása, a kereskedelmi élet fokozatos kialakulása a hírszolgálat fejlettebb formáját nem nélkülözhetette tovább. Magyarország nevezetesebb városai a kulturális és gazdasági élet kezdetén szükségszerűen bekapcsolódtak a szervezett postavonalakba, azok a városok ellenben, amelyek a posta útvonalaktól távol feküdtek, saját erejükből igyekeztek kultúrkapcsolatokat létesíteni.

A városok igazi fejlődése, okszerű város-, közlekedési- és postapolitika mellett volt csak eredményes.

JOGESETEK ÉS JOGGYAKORLAT.

Cas juridiques et jurisprudence.

Postaszállító járandóságának lefoglalása. P. I. postaszállító ellen a v. adóhivatal 2.163 P adóhátralék és járulékaik erejéig végrehajtást vezetett s ennek során letiltotta nevezettnek a budapesti m. kir. postaigazgatósággal szemben fennálló és 1931. évi február hó 1. napjától esedékes 376 P követelését akként, hogy ebből az összegből minden hónapban 250 P a v. adóhivatal pánztárába fizetendő be.

A letiltási rendelvénny ellen tekintettel arra, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt a végrehajtást szenvedőt a jogorvoslati lehetőségekről kellőképpen felvilágosítani nem volt lehetséges s a letiltási rendelvénnyel egyébként a posta is érdekeltnek volt tekinthető, a m. kir. postavezérigazgatóság panaszt nyújtott be a v. kir. adóhivatalhoz, az előadott indokok alapján kérve a letiltási rendelvénny hatályon kívül helyezését.

Az adóhivatal a hozzáintézett panaszt közvetlen elintézés helyett a budapestvidéki pénzügyigazgatósághoz terjesztette fel s erről a postavezérigazgatóságot 1931. évi január hó 23-án a következőkben értesítette:

„Fenti ügyben beadott fellebbezésre értesítjük a postavezérigazgatóságot, hogy a kérvényt a budapestvidéki kir. pénzügyigazgatósághoz elintézés végett felterjesztettük, egyben kérjük a kir. postavezérigazgatóságot, méltóztassék a letiltott részleteket okvetlenül levonni, miután a fellebbezésre a végzés a törvény értelmében csak elutasító lehet, miután csak a postamestereknek átalányként kifizetett postaszállítási költség nem tiltható le a postamestereknek saját tartozásaira, amennyi-

ben ezen összeg majd a fuvarosnak fizetendő ki, az illető postamester által. Ez esetben azonban nem a postamesternek kifizetett átalány vagy fuvardíja lett letiltva a postamester tartozására, hanem le lett tiltva a fuvarosnak járó azon összeg, amelyet ő a posta fuvarozásáért kap, amely fuvarozás képezi tulajdonképpen az adóalapot és így ez minden körülmények között letiltható és levonandó a fuvarostól. Kijelentjük újból, hogy ez nem határozat, hanem tisztán csak értesítés, hogy a letiltott összeg visszatartassék, nehogy esetleg ez a törvény értelmében újból kifizetendő legyen. A végleges határozatot felettes hatóságunktól fogja tekintetes Cím annak idején megkapni.”

Az adóhivatal értesítésében foglalt azzal a kijelentéssel szemben, hogy a végleges határozatot a felettes hatósága fogja megadni, az adóhivatalnak 1931. évi január hó 31-iki kelettel ellátott következő határozata érkezett be:

„A m. kir. postavezérigazgatóságnak 1931. január hó 20-án a v. kir. adóhivatal által január hó 5-én P. I. v. lakos postaszállító fuvardíjára kiadott letiltás elleni fellebbezés tárgyában

v é g z é s.

A v. m. kir. adóhivatal a m. kir. postavezérigazgatóságnak fellebbezését elutasítja és figyelmezteti a postavezérigazgatóságot, hogy P. I. v. lakosnak járó fuvardíjából havi 250 pengős részleteket a V. városi adóhivatal pánztárába minden hó 1-én fizesse be mindaddig, amíg adózó 2163 P adóhátraléka teljesen törlesztve nincsen.

Indokolás.

A m. kir. postavezérigazgatóság fellebbezését azért kellett elutasítani, mert a letiltás teljesen törvényszerűen eszközöltetett, ugyanis itt nem lehet figyelembe venni a közadók kezelési utasítás H. Ö. 57. §-ának 4. pontját, mert nem a postamesternek postaszállításra megállapított fuvarátalány lett letiltva a postamester tartozására, hanem a postaigazgatóságnak a vállalkozóval kötött szerződés alapján járó fuvardíj lett a fuvarozónak a saját adójára letiltva. Ez pedig törvényes keretek között történt."

A v... adóhivatalnak ez ellen a végzése ellen beadott fellebbezésre Pest vármegye közigazgatási bizottságának adóügyi albizottsága a következőképpen határozott:

"Pest vármegye közigazgatási bizottságának adóügyi albizottsága az 1931. évi április hó 16. napján tartott ülésében a fellebbezést érdemi tárgyalás alá véve, azzal fellebbezőt elutasítja s a fellebbezéssel megítámadott elsőfokú végzést indokainál fogva másodfokon helyben hagyjuk.

Indokok:

A fellebbezési eljárás során megállapítást nyert azon ténykörülmeny, hogy végrehajtást szenvedett a v... m. kir. adóhivatal által a közadók kezelésére vonatkozó törvényes rendelkezések hivatalos összeállításának 43. §-a (2) illetve (3) bekezdésében foglalt jogkörénél fogva törvényszerűen kibocsátott 2.434—930. számú letiltási rendelvénnyel ellen fellebbezéssel, illetve panasszal nem élt. Az esedékes járandóság letiltása által törvénytelenység vagy szabálytalanság nem történt. sőt még méltánytalanság sem észlelhető, mert a letiltás nem az egész havi 376 P járandóságra, hanem csak havi 250 P-re foganatósítottatott.

Ami fellebbezőnek úgy a végrehajtási panasz kérvényében, mint a fellebbezésben foglalt azon kifogását illeti, hogy a közadók kezelésére vonatkozó törvényes rendelkezések hivatalos összeállításának 51. §-a (4) bekezdése szerint a postamesternek szállítási és irodaátalánya a foglalás alól mentesítve van, jelen esetben figyelembe nem vehető, mert az eljárás során bekívánt és fellebbező által beterjesztett „Szállítási szerződés” hiteles másolatának rendelkezéseiből nem tűnik ki végrehajtást szenvedett szerződéses postaszállítónak postamesteri minősége, sőt az 1930. évi március hó 1-én kelt „Szerződési pótcikk” szerint a vállalkozó postaszállító a d.....i kézbesítés alól is felmentetett s így feladata kizárólag a szál-

lításra, vagyis fuvarozásra szorítkozik. Ilyen körülmények között végrehajtást szenvedett, mint szerződéses szállító olyan postamesternek, aki postamesteri minőségében postaszállításra is kötelezett, — nem tekinthető, s a postamesterekre vonatkozó törvényes rendelkezés reá ki nem terjeszthető.

A fellebbezéssel megítámadott 869/1931. számú adóhivatali végzés a tényállás helyes megállapítása alapján szabályszerűen lett meghozva és kellően indokolva s mert a fellebbezés semmi újabb indokot, vagy ténykörülmenyt nem tartalmaz, amely a fellebbezéssel megítámadott végzés meghozatalánál figyelembe nem vétetett volna s így a végzés megváltoztatására indokul szolgálhatna, — azt a fellebbezés elutasításával helyben kellett hagyni."

A közigazgatási bizottság adóügyi albizottsága a határozat indokolásából megállapíthatóan, a fellebbezésben részletesen kidolgozott, a szállító postamesterekre vonatkozó történeti fejlődési folyamatot s az ehhez fűzött jogi következtetéseket teljesen figyelmen kívül hagyta, azzal érdemben nem foglalkozott, s állásfoglalását kizárólag a szállítóval kötött szerződésre alapította.

A határozat ellen a Közigazgatási Bírósághoz benyújtott panaszra a bíróság a következő végzést hozta:

"A m. kir. közigazgatási bíróság a panaszt visszautasítja.

Indokok:

A m. kir. postavezérigazgatóság által a v... m. kir. adóhivatalhoz benyújtott végrehajtási panasz a P.... I.... v... postaszállító ellen közadótartozás erejéig foganatósított letiltás ellen irányult és abban panaszos azt vitatta, hogy a letiltási rendelvénnyel az 1927. évi 600. P. M. számú H. Ö. 57. §-ának (4) bekezdésében foglalt rendelkezésekbe ütközik.

Az idézett H. Ö. 46. §-ának (2) bekezdése szerint a végrehajtási eljárásnál netán előfordult törvényellenességek vagy szabályellenességek orvoslása végett a végrehajtást szenvedő fordulhat panasszal a m. kir. adóhivatalhoz. A végrehajtási panasz joga tehát a jelen esetben P.... I.... v... végrehajtást szenvedőt illette meg és ezért a m. kir. postavezérigazgatóság panaszát aktorátus hiánya miatt vissza kellett utasítani."

A Közigazgatási Bíróság szigorúan magyarázván a Közadók kezeléséről szóló H. Ö. 46. §-ának 2. bekezdésében foglalt rendelkezést, a panasz visszautasítása mellett a kérdés érdemi részével nem foglalko-

zott. Ez a régóta vitás kérdés tehát továbbra is mint elintézetlen fog szerepelni mindaddig, míg valamelyik végrehajtást szenvedett útján a Közigazgatási Bíróság döntését kieszközölni sikerül.

(L. Dr. Tajthy József postatanácsosnak a „Magyar Posta” 1930. évi május hónapban megjelent 5. számában közölt „A postaszállítók járandóságának lefoglalhatósága” című cikkét). Dr. Krajcsik Géza.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

Amerika. Az előző számunkban már hírt adtunk arról, hogy az Északamerikai Egyesült-Államok postaigazgatása a postai díjak emelését határozta el. A kormány-nyilatkozat szerint a díjemelésből az amerikai postaigazgatás 170 millió dollár évi bevételi többletre számít. Minthogy szakértők szerint az amerikai posta folyó költségvetési évre vonatkoztatott hiányát 204 millió dollárra teszik, a díjszabásemelése következtében ez a hiány 34 millió dollárra csökkent. Az amerikai posta 1932. évben a múlt évi 656.5 millió dollárral szemben csak 593 millió dollár bevétellel számolt. (P. N. 1932: 68.) (k. j.)

Angolország. Lord Wolmer, az angol parlament konzervatív pártjának tagja 1924—1929-ig az angol Postmaster Generalnak volt a helyettese. Ez alatt az idő alatt már arról vált hirhedtté, hogy a posta gazdálkodási rendszerét cikksorozatban állandóan támadta. Mikor pedig hivatali állása megszűnt, egész politikai tevékenysége arra irányult, hogy a közvéleményt meggyőzze ama tételének helyességéről, hogy a posta-, táviró-, távbeszélő üzemét az állami befolyástól teljesen mentesíteni kell és szakemberek helyett üzletemberek útján tisztán kereskedelmi elvek szerint kell vezetni és kormányozni. Igyekezett a konzervatív párt tagjai teljes mértékben támogatni s ennek eredménye volt az — amiről már e helyen lapunk is megemlékezett —, hogy 1931. decemberében Wolmer, a parlament 320 tagja által aláírt emlékiratot terjesztett a miniszterelnök elé, amelyben a posta gazdálkodási rendszerének felülvizsgálására parlamenti bizottság kirendelését követelte. Lord Wolmer a postareform ügyében megjelent hírlapi cikkeit önálló könyv formájában most adta ki. Ebben a könyvben gyűjtötte össze azokat a bíráló tanulmányait, amelyeket a parlamenti bizottság elé terjesztett. A postareformról szóló eme könyvében régebbi álláspontjával szemben többé nem követelte a táviró-, és a távbeszélőnek a szűkebb értelemben vett postától való elkülönítését, hanem mind a három üzletágat köz-

üzemmé óhajta átalakítani és az államnak politikai ellenőrzését csupán a postatakarékpénztárnál óhajta megtűnni. Különösen kiemeli Lord Wolmer könyvében azt a tényt, hogy a magánkézben lévő amerikai távbeszélő- és táviró társaságok haszonnal dolgozó kereskedelmi nagy üzemek, ezzel szemben az angol posta-, táviró-, távbeszélő- üzemé jelentékeny ráfizetéssel dolgozik, amelyet kimondottan az állami hivatalnokrendszer hátrányának tud be.

Elgondolása szerint az angol postát a kerületi vezetőigazgatókból álló szűkebb üzemi tanács irányítaná. Ennek a tanácsnak elnökét továbbra is Postmaster Generalnak lehetne nevezni, akinek állása azonban többé nem lenne a parlamentnek alárendelt politikai állás. Egyelőre továbbra is az állam maradna üzemmé átalakított angol posta összes részvényeinek tulajdonosa, később azonban a pénzpiacra dobott részvényekből a közönség is jegyezhetne.

Az angol posta jelenlegi személyzete állami alkalmazottak maradnának, kik az üzemmé átalakított postaintézetből a mai-vel azonos járandóságot kaphatná. Az újonnan felveendő postaalkalmazottak azonban már csak mint magánalkalmazottak szerepelnének.

Lord Wolmer javasolja, hogy a posta tiszta jövedelmében a személyzet minden egyes tagját jutalékrendszer alapján részeseltessék, de csak abban az esetben, ha az illetőknek teljesítménye az egyes munkahelyre előírt középteljesítmény felé emelkedik. A személyzet és a postát igénybevevő közönség között felmerülő vitás kérdések eldöntésére külön üzemi bíróság szervezését ajánlja. A tiszta jövedelemnek csak bizonyos százaléka illetné a postakincstárt, holott ma a tiszta jövedelem egészében az állampénztáré.

Lord Wolmer könyvét kimondottan azaz a céllal állította össze, hogy állásfoglalásával a parlamenti bizottság döntését lehetőségig befolyásolja. Azonban a két üzletemberről és egy politikusból álló bizottság határozottan szembehelyezkedett

Wolmer javaslatával és a posta mindhárom üzletágának egységét és állami hivatali minőségét jövőben is változatlanul fenntartandónak védelmezte. Emellett természetesen bizonyos reformok végrehajtását is szükségesnek tartotta. A javaslat szerint a posta további fejlődését előmozdítandó nem a mindenkor teljes tiszta józvedelmet, hanem évenként előre megállapított fix összeget, ezidőszent 15,5 millió fontot és az ezen összegben túli jövedelemnek 50%-át javasolja a jövőre nézve az államkincstárba befizettetni, a maradékot pedig a posta berendezéseinek, a táviró-, távbeszélő szolgálatnak javítására kéri fordítani. Ezenkívül a parlamenti bizottság kíváncsún tartja, hogy a táviró- és távbeszélő szoros egységben maradjon a szűkebb értelemben vett postai üzletággal; tehát határozottan a posta magánüzemeltetése ellen foglalt állást. (P. W. 1932: 36. és P. N. 1932: 68.) (k. j.)

Ausztria. Az osztrák Nationalrat utólag magáévá tette azt a kormányrendeletet, amely az állami alkalmazottak havi járandóságainak két részletben való fizetését rendszerezte. A törvény szerint az osztrák közalkalmazottak minden hó elején havi járandóságuknak 60%-át, de legálább 170 schillinget kapnak kézhez. A havi járandóságnak hátralévő részét minden hó 15-én fizetik. A 170 schillingen aluli járandóságok kivétel nélkül egyszerre és pedig a hó elsején esedékesek továbbra is. Utólag esedékes járandóságok ez után is a hó utolsó napján és pedig egyszerre fizetendők. (P. N. 1932: 68.) (k. j.)

Szeptember hó elsejével az osztrák posta a díjszabást átlag 20%-kal emelte. Csupán a nyomtatvány és a hírlapdíjszabás nem változott, noha különösen a hírlapdíjszabás a békebelivel szemben aránytalanul kisebb díjtételekkel dolgozik még ma is. Az osztrák szaklapok, mint igen érdekes körülményt emelik ki, hogy az osztrák postavezérgazgatóság határozottan ellene volt a díjszabás emelésének. A pénzügyminisztériumnak azonban az ország súlyos gazdasági helyzetére való tekintettel a vezérgazgatóság tiltakozása ellenére is sikerül a postai díjszabás emelését a parlamentben keresztülvinnie. (P. N. 1932: 68.) (k. j.)

Franciaország. A Conseil Supérieur már összeállította a francia posta költségvetését az 1933. évre. Az előirányzatban 3,933,700,000 frankkal vannak a kiadások és a bevételek mérlegbe állítva. A költségvetési egyensúly elérése érdekében a Conseil Supérieur több díjszabási tétel emelését és emellett az állami hozzájárulás nagyobb mérvű igénybevételét volt kénytelen javasolni. Így nevezetesen terv-

bevétek a nyomtatvány és hírlapdíjszabás emelését; ezenkívül a rádió előfizetőknél minden lámpáskészülék után 50 és kristályos vevőkészülék után 15 frank alapdíjat akarnak szedni. Az államkincstártól viszont háromféle címen óhajt a költség előirányzat hozzájárulást igényelni: nevezetesen 1. a nyugdíjterher ellensúlyozásaként évi 100 millió frank állami hozzájárulást kérnek ama postai szolgáltatások fejében, amelyeket eddig a francia posta ingyen tett a francia államnak, 2. Az állami pénzszolgálat ellátásáért eddig fizetett átalányösszeget 15%-kal óhajtja emelni a költségelőirányzat. 3. A posta által berendezéseinek tökéletesítése címen teljesített beruházások összértékének 2%-át igényli a francia posta az államkincstártól, mint további állandó segítséget.

A francia posta személyzetének a Conseil Supérieurban levő képviselői a költségvetési előirányzat tárgyalásánál a rádiókészülékek alapdíjának rendszeresítését nem helyeselték, hanem ehelyett az előfizetési díjaknak vevőállomásonként való fokozatos emelését hozták javaslatba. Kérték, hogy a bevételek szaporítása céljából a hírlapdíjszabást a jelenleginek kétszeresére emelje a francia posta. Végül a súlyos gazdasági válság idejére a szárazföldi kábelek, valamint a vidéki posták gépkoesi üzemeltetését szüneteltetni kérték. (P. N. 1932: 68.) (k. j.)

Németország. A birodalmi német posta 1932. év első negyedéről összeállított beszámolója a forgalomnak újabb, nagyon érzékeny visszaeséséről beszél. Erre való tekintettel a német posta vezetősége a kerületi igazgatóságokhoz intézett rendeletével a levél- és csomagkézbesítésnél újabb takarékosági rendszabályok életbeléptetését sürgeti. Elrendelte, hogy kisebb hivataloknál naponként csak egyszer, közép- és nagy forgalmú hivataloknál legfeljebb kétszer és csak az egészen nagy városokban engedélyezi a naponként háromszor történő levélkézbesítést, de a harmadik kézbesítő körutat a legnagyobb forgalmú városokban is csak a kereskedői negyedben szabad berendezni. A szaklapok, de a napi sajtó is igen éles kritikával fogadták a posta vezetőségének nyilvánosságra került ezt a rendelkezését. A kézbesítőszolgálat rosszabbodásán túlmenően főként attól tartanak, hogy ez a rendelkezés a ki segítőszemélyzet ezreinek elbocsátását fogja eredményezni. A szaklapok e helyett az ellenőrző és felügyelő szolgálatban alkalmazott személyzet csökkentését ajánlják a posta vezetőségének figyelmébe. A posta vezetősége a sokoldalú támadással szemben nyilatkozattal fordult a nyilvánossághoz, amelyben kijelenti, hogy a

tervbe vett intézkedései csak a forgalom visszaesésével kötelezővé vált takarékosági rendszabályokat óhajtják megvalósítani, ennek során azonban sem a kézbesítőszolgáltatnak szükségén túlmenő korlátozásáról, sem pedig nagyobb arányú személyzet elbocsátásáról szó nem lesz. (P. W. 1932 : 37.) (k. j.)

A német Reichstag-ban legutóbb történt választásokkal összesen 27 közalkalmazott kapott mandátumot. Ezek közül 10 tanító, 1 tanítónő és 9 postatisztviselő. A Reichstagba választott tisztviselőknek az országgyűlés tartamára szükséges szolgálat alól való mentesítésüket kérvényezniük kell. A belügyminiszter legutóbb idevonatkozóan úgy rendelkezett, hogy a képviselővé választott alkalmazottak szolgálatmentesség iránti kérelmeit a hivatali fel-

sőbbség lehető jóindulattal köteles elintézni, de a szolgálatmentességet csak az esetben engedélyezhetik, ha azáltal a szolgálat nem szenved. Ilyen esetekben nemcsak az ülés és albizottsági ülések napjaira, hanem az országgyűlés egész időtartamára szolgálatmentesség engedélyezhető. Ez utóbbi esetben azonban a képviselővé választott állami alkalmazottaknak hivatali állásuknál összekötött járandóságokra nincs igényük. (P. W. 1932 : 36.) (k. j.)

A birodalmi német postaminiszter által közzétett hivatalos adatok szerint a német posta forgalma az utolsó 3 év alatt feltűnően visszaesett. Ennek igazolásul az alábbiakban közlünk néhány fontosabb küldeményfajra vonatkozó statisztikai adatot, amelyből a forgalom visszaesés mérve megállapítható.

A küldemény faja	1930	1931	1932	Csökkenés %-ban 1930. óta
	áprllistól — júniusáig terjedő időben			
Darabszám milliókban:				
Levélpostai küldemények	1,612.425	1,507.110	1,403.189	12,99
Sommáscsomagok	63.504	57.909	54.063	14,87
Postautalványok	115.089	109.571	104.993	8,77
Utánvételes-küldemények	34.933	32.750	29.112	16,66
Táviratok	8.746	7.194	5.388	38,40
Távbeszélőállomások	3.217	3.242	3.070	4,57
Darabszám ezrekben:				
Értékküldemények	1.815,5	1.479,9	1.476,1	22,13
Postai megbízások	2 055,7	1.831,1	1.385,3	32,61
Rádiótáviratok	561,2	560,3	470,0	16,25
Birodalmi márka milliókban:				
Negyedévi bevételek összege	532.376	482.872	405.903	23,76
Negyedévi kiadások összege	529.205	498.845	399.938	24,44

(D. P. 1932 : 34.)

(k. j.)

A Papen-kormány takarékosági okokból a német rádiót is átszervezte. Az átszervezés célja volt a rádiótársaságok túlmeretezett adminisztrációját egyszerűbbé tenni, az egyes tartományi és az országos kormányoknak a rádióügyek, különösen a műsorok összeállításánál az ediginél nagyobb befolyást biztosítani és a rádió műszaki ügyek vezetését teljesen a birodalmi postára bízni. Az idevonatkozóan hosszabb idő óta folyó tárgyalások végül is eredményre vezettek. A német rádiótársas-

ságok részvényeinek 51%-át a birodalmi német posta, 40%-át pedig a porosz, bajor, szász württembergi, badeni és hamburgi országos kormányzat vette át. A birodalmi rádió élére az eddigi egyetlen vezérfelügyelő helyett kettőt állítottak; ezek egyike, Bredow ny. államtitkár személyében a birodalmi német posta, a másikat dr. Scholz min. tanácsost, a belügyminiszter nevezte ki. Ez az igazgatótanács a 2 vezérfelügyelőből a posta, illetőleg a belügyminiszter által kinevezett 3—3 és 7, a rész-

vényes államok kormánya által kiküldött megbízottból s végül a műsorbizottság képviselőjéből tevődik össze. A műsorbizottság 15 tagját a belügyminiszter nevezi ki. Az eddig minden rádiótársaság mellett külön működött helyi felügyelő bizottság szerepe a szövetséges tartományonként a belügyminiszter által kinevezett kormánybiztosra megy át. (Bl. f. P. T. 1932: 16.)

(k. j.)

A német posta még mindig nem oldotta meg állandó jelleggel a helyi csomagforgalom problémáját. Az Erfurtban végzett kísérletek után (l. lapunk f. évi 6. számát) most Berlin város területén is meg akarja valósítani a helyi csomagok házhoz kézbesítését kedvezményes díjszabás mellett. A tervek szerint a helyi csomagkézbesítési szolgálat kiterjedne Berlin városára és annak elővárosaira is. A díj egységes; 20 kg-os súlyhatárig 30 pfenig. (Az I. díjövben egy 5 kg-os csomag súlódíja 30, 20 kg-os csomagé 150 pfennig). Terjedelmes csomagokért és utánvételes csomagoknál csomagonként 15 Pf pótdíj esedékes. A helyi csomagoknak a feladóktól való elszállításáért külön díjat a német posta nem számít. Hasonlóképpen mellőzi a kézbesítési díjak szedését, sőt az első sikertelen kézbesítési kísérlet után a helyi csomagot kézbesítési díj felszámítása nélkül másodszor is kiviszik. Utánvételes helyi csomagokat a címzett kívánságára az eredménytelen kézbesítést követő hétköznap pénztári zárlat időpontjáig a címzett rendelkezésére tartják. A helyi csomagokat a német posta Berlin és elővárosainak területén lakó feladóktól csak az esetben gyűjti össze díjtalanul, ha a feladásra kerülő ilyen csomagok száma naponként a 40-et meghaladja. Ugyanannak a cégnek a város különböző részein lévő fióküzleteiből is díjtalanul fogadja el a német posta a helyi csomagokat, ha azok összdarabszáma naponként a 40-et eléri. Törékeny vagy romlandó árut tartalmazó csomagokat legfeljebb 5 kg. súlyhatárig fogad el helyi csomagként. A helyi csomagoknál bizonyos előre meghatározott órára való kézbesítésének kikötését nem fogadja el a német posta. A helyi csomagok szállítólevél helyett két példányban kiállított címcédulával adatnak fel. Az alsó címcédulát a csomag burkolatára reá kell ragasztani. A felső címcédulát a kézbesítő a csomagról letépi és ez helyettesíti a szállítólevelet. A helyi csomagokat rendszerint a feladást követő nap első kézbesítőjárata viszi a címzettnek lakására. (V. N. 1932: 23.)

(k. j.)

Spanyolország. A spanyol Cortez postatörvényt fogadott el, ez év májusában, amely sok tekintetben forradalmi újításokat

tartalmaz és sokban eltér a többi országok postai alaptörvényétől. Ez az eltérés főként abban nyilvánul, hogy nemcsak elvi jelentőségű kijelentéseket tartalmaz és postai fogalmakat határoz meg, hanem a postaszemélyzetet új kategóriákba sorozza, intézkedik a 40 órás munkahét kötelező bevezetéséről, biztosítja a személyzetnek részvételi jogát a postai legfelsőbb tanácsban és amellett az egyes személyzeti kategóriák járandóságainak és mellékjárandóságainak rendszerét is új alapokra fekteti.

A postatörvény szerint a posta kizárólagos szállítási joga Spanyolországban csak a levelekre és levelezőlapokra terjed ki. A törvény felhatalmazza a kormányzatot, hogy a spanyol postánál a kiscsomag, a hírlapelőfizetési, postai megbízási, a postagíró forgalmat, továbbá azokban a községekben, ahol ezidőszert könyvkereskedés nincs, könyvek postai árusítását, mint új postai üzletágakat soronkívül bevezethesse és megszervezhesse.

Könyveket, üzleti papírokat, orvosságot tartalmazó kiscsomagokat, biztosított postai küldeményeket s végül csomagokat ajánlás nélkül, továbbá valamennyi ajánlott küldeményt utánvétellel is elfogad ezután a spanyol posta.

A postajövedéki kihágást később megállapítandó, de érzékenyebb pénzbírság terhe mellett postaközigazgatási úton a következő esetekben lehet indítani: 1. levélbélyegek vagy postai értékcikkek hamisítása, avagy ilyeneknek birtoklása, vagy postai küldeményeken való alkalmazása; 2. már használt postai értékcikkeknek mozással vagy bármely más eljárással újból használhatóvá tétele; 3. a posta kizárólagos joga alá tartozó postaküldeményeknek üzletszerű gyűjtése és szállítása által, történjék ez magánosok, avagy e célra létesített vállalatok által; 4. a postaküldemények hamis tartalomnyilvánítása által, ha annak célja a díjszabási tételeknek elvonása, esetleg a posta felelősségének emelése vagy a posta károsítási szándéka. A posta a jövedéki kihágásokban önállóan jár el, de szükség esetén a rendőri vagy büntetőhatóságok segítségét is igénybeveheti. Ha a tettes személyét sikerül megállapítani, a büntetéspénzek teljes összegében a postaszemélyzet jóléti alapjait táplálják.

A spanyol postatörvény szerint a díjszabási tételeket a költségvetés keretében az a miniszter állapítja meg, amelynek a posta közvetlenül alá van rendelve. A tervezetet az indokolással együtt a pénzügyminiszter terjeszti a Cortez elé.

A postatörvény az átmeneti intézkedésekben intézkedik a névleg felsorolt vá-

rosokban kincstári postaépületek emelése iránt. Erre a célra a legközelebbi 7 év alatt 26 millió pesetát óhajt fordítani. A madridi és barcelonai postahivatalok gépüzemelésére iránt is intézkedik: ugyanakkor kereken 10 millió pesetás költségvetési keretben 32 mozgópostai kocsi építésére ad engedélyt. Madridban és Barcelonában a szállítószerződést gépkocsival látatja el és e két városban postaszák fertőtlenítő és tisztító intézet felállítását rendeli el, amely intézetek teljesítőképessége 8 munkaóránként 2000 zsák. (P. N. 1932 : 68.) (k. j.)

A postaszemélyzet nemzetközi egyesülete augusztus 25–28-ig Luzernban kongresszust tartott, amelyen 15 államnak 70 képviselője vett részt. Ezen a nemzetközi összejövetelen többek között kimondták, hogy az országok közötti forgalomban ajánlott küldeményeknek sommás kezelését jövőben mellőzni kérik, mert ez a mód nem felel meg sem a közönség, sem a posta érdekeinek. Eppen azért kívánatosnak tartja a személyzet nemzetközi egyesülete, hogy országok közötti forgalomban az ajánlott küldemények minden esetben egyenként rovatoltassanak. (D. Pztg. 293 : 36.) (k. j.)

Bélyegujdonságok 1931-ben. Az 1931. év a bélyeggyűjtőkre nézve igen kiadós újdonságokat hozott. Az elmúlt évben ugyanis összesen 1617 féle új postabélyeg jelent meg, amelyeknek egyharmad része az európai postaigazgatások által adatott ki. Némelyek ezek közül különösen sikerült nyomdatechnikával állítottatott elő. Délnyugat-afrika, amely eddig megelégedett a Kap-gyarmat által kibocsátott bélyegek felülnyomásával, most saját levélbélyeg sorozatot bocsátott ki. Ugyancsak 4 tagból álló önálló bélyegsorozatát lepte meg a bélyeggyűjtőket a kis indiai állam: Morvi. A „Graf Zeppelin” repülőútjai a különböző postaigazgatásoknak adtak alkalmat emlékbélyegek kiadására. Az orosz, egyiptomi, délamerikai és izlandi igazgatások bocsátottak ki külön „Graf Zeppelin” bélyegeket. A francia postaigazgatás az elmúlt évben 100 féle levélbélyeg bocsátott ki gyarmatai részére, illetőleg a Párisban megtartott gyarmatkiállítás alkalmából. Ezeknek az alkalmi bélyegeknek a kibocsátásánál természetesen nem mindig a tényleges szükség, mint inkább az üzletszerzési vágy az irányadó. Finnország például — mint ahogy beszélnek szakkörökben — értékes bélyeggyűjteménnyel óhajtotta a postaigazgatást meglepni. Ezért bélyegsorozatot bocsátott ki, amelyeknek eladási árából igyekezett a felkínált bélyeggyűjtemény vételárát fedezni. A spanyol köztársaság Alfonz király arcképét viselő bélyegeket először felülnyomással látta el,

majd új bélyegeket bocsátott forgalomba. Brazília és Argentina szintén forradalmi bélyegeket adott ki, míg az Abesszin királyság koronázási bélyeg kibocsátásával tette emlékezetessé az előző évben tartott koronázást. Ugyanebből az alkalmából a forgalomban levő abessziniai bélyegeket is felülnyomással látták el, sőt köznap használatra még egy második bélyegsorozatot is bocsátott ki az élelmes abessziniai postaigazgatás. Olaszország is jelentékeny számú új bélyeg bocsátott ki az elmúlt évben, amelyek úgy művészi, mint bélyegtechnikai szempontból elsőrangúan sikerültek. (P. Z. 1932 : 5.) (k. j.)

Emelni akarják az angol rádiódíjat. Az angol államnak az a terve, hogy teljes egészében maga számára igényli a rádióelőfizetési díjakból befolyt összeget. Komoly, elhatározó lépés ebben a kérdésben még nem történt, a terv azonban már felmerült és az elé a probléma elé állította az angol rádiót, hogy miből fogja magát fenntartani? Ha a kincstár valóban ráteszi kezét a rádiódíjakra, a B. B. C. vagy kénytelen lesz megnyitni a mikrofónt a reklámközlemények számára, amitől mindaddig a meghatározottabban tartózkodott vagy pedig kénytelen lesz a rádió előfizetési díját felemelni. (World Radio).

Emelkedik az olasz rádióelőfizetők száma. Az olasz rádióelőfizetők száma 1931-ben alig érte el a 200.000-et. Legutóbb az orvhallgatók ellen kiadott igen szigorú rendelet hatása alatt a rádióelőfizetők száma az elmúlt félévben 271.675-re emelkedett. Az EIAR által megindított nagy és hatásos propaganda hatása alatt remélik, hogy az olasz rádióelőfizetők száma már az ősz folyamán elérni a háromszázezret. (Radio Corriere).

Oceánjárók rádió-telefonszolgálat. Három francia óceánjárót újrendszerű távbeszélőberendezéssel láttak el. Menetközben a hajók dróttalan úton érintkeznek a szárazfölddel, a kikötőbe érkezéskor azonban a hajó távbeszélő központját összeköti a kikötővárosával, úsvhogy a hajóról az ország helyközi hálózatainak minden előfizetőjével lehet beszélni. (Radio-Paris).

Japán a nemzetközi rádió-hirmondó forgalomban. Az amerikai „National Broadcasting Co.” érintkezésbe lépett egy japán hangverseny vállalattal, hogy annak hangversenyeit átvehesse és közvetíthesse. Az előadásokat japán rövidhullámú adó továbbítaná Amerikába, ahol az ottani állomások felerősítve adnák tovább. Minthogy Európa és Amerika között a műsorcsere lehetősége fennáll, nincs kizárva, hogy a jövőben Japánból is hallgathatunk hangversenyeit. (Radio Times).

Rádió mentőőrség a trópusokon. New-sealandban az ottani amatőregyesület vezetése alatt rövidhullámú rádió-mentőőrség alakult. Minden egyes őrjárat hordozható adó- és vevőkészülékekkel van felszerelve, melyekkel földrengés, áradás, vihar és más elemi katasztrófák esetén összeköttetést létesít a csapástól sujtott vidék és a külvilág között s lehetővé teszi, hogy a hatóságok idejekorán értesüljenek a szerencsétlenségről. (Radio Magazin).

Rádióüzenetközvetítés külföldön. A barcelonai rádióállomás ugyanúgy, mint a budapesti rádió a nemzetközi vásár alkalmával megengedte, hogy a hallgatóság hetenként kétszer, pénteken és szombaton este magánüzeneteket küldjön hozzátartozóinak. (Bp. ért.)

Az angliai gyarmatok rádióhírmondó szolgálata. A közeljövőben Anglia és a gyarmatok között szoros műsorcsere-adás indul meg gramofonlemezeken segítségével. A londoni rádióállomás adásait gramofonlemezre veszik fel, a lemezt azután postán továbbítják a gyarmatokba. Ezzel a módszerrel a gyarmati rádiózó közönség tisztábban kapja a londoni rádió műsorát, mintha azt drótnélküli adás keretében venné. Azonkívül a műsort tetszésszerűen időben ismételni is lehet. Elsősorban azokat a londoni adásokat veszik fel gramofonlemezre, melyek Anglia kultúréletét ismertetik. Az angol gyarmatokban lévő adóállomások viszont olyan lemezeket fognak Londonba küldeni, melyek a gyarmati életet lesznek hivatottak megismertetni az anyaország lakosaival. (World Rádió).

Rádióvételt zavaró jelenségek ismertetése Svájcban. A Suisse Romande rádióállomás érdekes közvetítéssel lepte meg hallgatóit. Az állomás mérnökei gramofonlemezre vették fel az összes rádióvételt zavaró jelenségeket és azt magyarázó szöveggel közvetítették a hallgatóságnak. Ezt a közvetítést rendszeresen meg fogják ismételni oly módon, hogy a hallgató a közvetítést hallgatva megtanulhatja az összes jellegzetes rádióvételt zavaró jelenségeket. (Radio Suisse).

Új rövidhullámú adóállomás Japánban. Tokióban most fejezték be az új nagy rövidhullámú adóállomás építkezését. Az új állomás (melyet Európában is jól lehet venni) 38.07 és 19.36 m. hullámhosszon dolgozik. Az új japán állomás minden nap 11 és 13 óra közt külön Európának szánt műsort sugároz. (Funkstunde).

Reklám a lengyel rádióban. Az általános gazdasági krízis nem kiméli meg Lengyelországot sem, amelynek kormánya kénytelen volt költségvetéséből a rádió fejlesztésének céljára felvett tekintélyes összeget

törölni. A hiányzó állami hozzájárulás pótlása végett a lengyel rádió most elhatározta, hogy helyet ad műsorában reklámközleményeknek is. Azt tervezik, hogy cégek reklámközleményein kívül bizonyos díjak lefizetése ellenében családi-, eljegyzési, házassági híreket is fognak közvetíteni a rádióban. (Radio Warszawa).

Hangverseny és televízió. Az angol rádió már régebben foglalkozik televíziós kísérletekkel és minthogy ezek az átvittelek nagyon jól sikerülnek, lassankint rendszeríteni kívánja az olyan közvetítéseket, amelyeknél a hangverseny szereplőit nemcsak hallani, hanem látni is lehet. Szeptember 12-én már átvitelre került egy hangverseny, amelyet két hullámon közvetítettek. Az egyik a hangot, a másik a képet vitte szét az éterbe. Október hó folyamán még több ilyen televíziós hangversenyt fog rendezni az angol rádió. Ugyancsak szeptember hó folyamán az amerikai Columbia-társaság is megkezdte kísérleteit, amelyek során ugyanazon a hullámon kívánja közvetíteni a hangot is, a képet is. Egészen rövid, 3.75–7 méteres hullámokon akarják folytatni az érdekes kísérleteket. (Funkstunde).

Rádióhallgatók száma az Egyesült Államokban. Amerikában tudvalevően nincs rádió-előfizetési díj s így nagyon nehéz megállapítani a rádióhallgatók pontos létszámát. Mindamellett amerikai statisztikusok megállapították, hogy az Egyesült Államok területén 16 millió családnak van rádiókészüléke. Minthogy egy amerikai átlagcsaládnak négy tagja van, a rádióhallgató személyek száma meghaladja a 60 milliót. (Berliner Radio Zeitung).

Új spanyol rádió-állomások. Spanyolországból, amelynek sok állomása közül nálunk csak Barcelona és Valencia hallható, de ezek sem mindig, ismételten érkeznek hírek a rádió közeljövőben várható érdekes fejlesztéséről. A legújabb hírek szerint Madrid 120 Kw. energiájú nagyadót kap, amely 1333 vagy 1395 méteres hullámon fog dolgozni. Lesz ezenkívül Madridnak 424 méteren egy 20 Kw-os adója és egy 10 Kw-os rövidhullámú adója is. Barcelona 368 méteren 20 Kw-os adóállomást kap és ugyanilyen erejű állomások kerülnek Valencia, Sevilla és La Coruna városokba. Végül 10 Kw-os állomást kapna Bilbao. (Deutsche Welle).

Rádió-örvhallgatók üldözése Lengyelországban. A legújabb lengyel törvény szerint az örvhallgatók 3 havi börtönnel és esetenként 3.000 zloty pénzbüntetéssel sujthatók. (Bp. Ért.)

Államosítják a román rádiót. A román közlekedési minisztérium törvényjavaslata

szerint a román rádiót, — amely jelenleg magánkezekben van — államosítani fogják. A törvényjavaslat szerint a rádióelőfizetési díjat is felemelik, jöllehet a rádióelőfizetők száma még mindig nem érte el a lakosság egy százalékát. (Radio Times).

Rövidhullámú hírek. A rövidhullámú éter legfrissebb eseménye Buenos-Aires új adóállomásának működése, mely 28.98 méteres hullámon dolgozik. Külön érdekessége, hogy a bemonás német nyelven történik. Németnyelvű rövidhullámú adóállomást helyezett üzembe a brazilai kormány is Rio de Janeiróban augusztus elsején. Az állomás 31 méteres hullámon működik és a délamerikai német rádióhallgatóknak nyújt műsort, amely Európában esténként 9 órakor nagyon jól hallható.

A német rövidhullámú adóállomás nemrégiben Frankfurtból közvetített énekkari hangversenyt Amerikába, ahol többek között a W 2 XAD jelű állomás sugározta ki a németországi közvetítést. Akadtak német rádióamatőrök, akik a frankfurti hangversenyt ezen az estén Schenectadyből hallgatták, 13.000 kilométeres kerülevel, de állítólag kitünően. (Funkstunde).

Az irországi nagyadó. Az ir postaigazgatás által Atheloneben épített új nagy adóállomás a legközelebbi időben már megkezdí kísérleti adásait. Az új állomás Dublin eddigi hullámhosszát foglalja le és 413.8 méteren 60 Kw energiával fog működni. Annak ellenére, hogy az ir rádióhallgatók évi 10 shilling rádiódíjat fizetnek, az új állomás fenntartási költségeit reklámközleményekből akarja fedezni az ir postaigazgatás. (World Radio).

Amerikai óriás rádió adóállomás. Az Egyesült-Államok legfőbb rádióhatósága, a Federal Radio Commission nemrég engedélyt adott az ohioi Crossley Radio Corporationnak egy 500 Kw erejű adóállomás üzembehelyezésére. Az Egyesült-Államok ezzel az engedéllyel áttörték azt a régi és eddig szigorúan követett elvet, hogy az országban nem működhet 50 Kw-nál nagyobb erejű adóállomás. Az új állomást, az eddigi mérések szerint, az Egyesült-Államok egész területén közvetlenül lehet majd venni. Hullámhossza Cincinnati WLW jelű adóállomásának eddigi hullámhossza, 429 méter lesz. Hír szerint a kanadai adóállomások működésének hirtelen fellendülése késztette az USA rádióhatóságát az engedély kiadására, mert az új óriás adóval ellensúlyozni akarják a kanadai állomások hatóterét. (Radio Suisse).

Rádió a belga szállókban. A belga szállótulajdonosok elhatározták, hogy az or-

szág valamennyi szállóját rádióvevőkészülékkel látják el. A nagyobb szállók egyes szobáiban is vevőkészülékeket helyeznek el. (B. Z. a/M.)

Miért nem volt rádióközvetítés az olimpiásról? Nemcsak Magyarország, de az egész világ sportközönsége feszült figyelemmel fordult az olimpiai játékok alkalmával Los Angeles felé. Különösen Európában sokan remélték, hogy a rövidhullámú rádiózás hatalmas fejlődése lehetővé teszi egy-egy fontosabb mérkőzés helyszíni közvetítését. Az erre vonatkozó tárgyalások azonban nem vezettek eredményre. Technikai akadály a közvetítésnek nem volt. Rádióátvitelre alkalmas kábelhálózat rendelkezésre állott Kalifornia és az Atlanti-óceán partjain épült, csak nemrégiben üzembehelyezett nagyteljesítményű, rövidhullámú rádióleadó állomások között s az európai állomások rendszeres rádióforgalmat bonyolítanak le állandóan Amerikával. Az olimpiai helyszíni közvetítések elmaradásának nem is technikai nehézség volt az oka, hanem egyedül pénzkérdés. Az olimpiai események közvetítésére amerikai lapvállalatok szereztek kizárólagos jogot s az európai közönség sportszeretétére számítva, hallatlan összegeket kértek egy-egy közvetítésért. A dán rádiótársaság közölte az olimpiai közvetítések ügyében folytatott tárgyalások anyagát, amelyből egyebek között az tűnik ki, hogy egyetlen közvetítés engedélyezéséért 100.000 dollárt kértek az amerikaiak. A kábelköltség Los Angeles és a newyorki rádióállomások közötti vonalon óránként 4.000 dollár, a rádióút onnan Európába pedig körülbelül ugyanannyi. Száználcezer dollárt azonban egyetlen európai rádiótársaság sem tudott áldozni, még ha annyira érdekes és ritka eseményszámba menő közvetítésről is volt szó. (Berliner Tagblatt).

Az amerikai elnökválasztás jó rádióüzlet. Az elnökválasztási harc egyre hevesebbé válik az Egyesült-Államokban. A szembenálló jelöltek minden agitációs eszközt megragadnak s természetesen nem mellőzik a rádióban rejlő hatalmas nyilvánosságot sem. Az amerikai rádió azonban kizárólag hirdetésekben tartja fenn üzemét, mert az előfizetési díj ott ismeretlen fogalom. A rádiótársaságok az elnökjelölteknek épp úgy adják bérbe tízpercekre mikrofonszereket, mint a kereskedők és gyárak reklámjainak. Az ár meglehetősen magas még amerikai fogalmak szerint is s egy-egy hosszabb lélegzetű programbeszéd az egész amerikai rádióhálózatra közvetítve, több ezer dollárba kerül. (Radio Magazin).

Nagy adóállomás Egyiptomban. Az egyiptomi kormány tárgyalásokat folytat a Marconi-társasággal egy nagy adóállomás építése ügyében. Az állomást Alexandriában akarják megépíteni, még pedig olyan adót, amely úgy hosszú hullámon, mint közép- és rövidhullámokon működik. A munkálatokat még az ős folyamán meg akarják kezdeni. (Radio Suisse).

Huber Oszkár.

Rádiólevelezőlapok forgalmát engedélyezték kísérletképpen Németországban. Ez a küldemény tulajdonképpen üzenet a tengeren lévő hajóról szárazföldre. Az üzenetet a hajóról Norddeich partiállomásig rádió útján, onnan pedig postai levelezőlapra továbbítják. Csak előre meghatározott, azaz kötött szövegű üzenetet lehet küldeni pl. „Sok üdvözlét nyílttengeri gyönyörű útról” vagy „Északifoktól küldi szívélyes üdvözlését...” stb. Norddeich partiállomást már is ellátták ezekkel a levelezőlapokkal s az üzenetnek rádiótovábbításakor a parti állomással csak annyit kell a hajóról közölni, hogy milyen címmel és milyen aláírással látandó el a megjelölt levelezőlap. E szolgáltatnak a díja 2.50 birodalmi márka. (RWO. 1932. 34.)

A rádiózavarok 1932. év első felére vonatkozó adatait most tették közzé Németországban. Eszerint a zavarok száma nagyon keveset csökkent u. i. az 1931. évi 125.000 zavarral szemben 1932. évi első hat hónapjában 53.000 zavart jelentettek be, melyekből 35.000 zavart sikerült is elhárítani. A zavarok mintegy harmadát kismotorok, valamint háztartási és ipari egyéb

villamoskészülékek okozták. A zavarok egy negyedrésze magánosoknál lévő nagyfrekvenciájú gyógykészülékekre jut; orvosoknál lévő ilyen készülékek a zavaroknak csak 3 százalékát okozták. Ellenben a véőberendezésben lévő hibák az esetek 12 és fél százalékában okoztak zavart. A vizsgálatsalással vigyázatlanságból okozott zavarok 9 százalékot, a villamosművek és villamos vasutak által előidézett zavarok 5 százalékot tettek ki. A fennmaradó 8 százalék légköri zavarokra jut. A zavarokból 33.000 közvetlenül a zavart okozó motornál vagy készüléknél lehetett megszüntetni részben zavarvédők elhelyezésével, részben egyéb módon. A zavarvédők elhelyezésének költsége 3000 esetben pontosan megállapítható volt. Ezek szerint az átlagköltségek kismotoroknál, háztartási villamoskészülékeknél stb. 7—10 márka, nagyfrekvenciájú gyógykészülékeknél 12.50, orvosi és gyógyintézeti berendezéseknél 42—62 és fogorvosi berendezéseknél 9 márka volt. (F. 1932. 34.)

Az angol szórakoztatórádió születésének tízéves évfordulóját fogják november hónapban ünnepelni. Ez alkalomra, a november 13-ával kezdődő hetiműsor bővelkedni fog ünneni előadásokkal. Az angol rádiótársaság (BBC) 1922. év november 14-én adott először műsoros előadást. Newcastle rádióállomását ugyanazon hónap 24-én helyezték üzembe. Ezt követte 1923. február havában Cardiff. Az első zenekari műsort november 25-én, az első gyermekórát december 23-án találjuk egy karácsonyi ünnepély alkalmával. (RWe. 1932. 37.)

Dr. Teész Frigyes.

HIREK.

Nouvelles.

Olaszországban rádióvevőkészülékek a rádiókereskedők felelőssége mellett 10 napi kísérleti időre rádióelőfizetési díjak fizetése nélkül is használhatók. (PR. 1932. 275.)

Kristálydetektoros vevőkészülékek arányszáma Németországban az összes vevőkészülékek 15—20%-ra becsülhető (PR. 1932. 275.)

A kanadai szórakoztatórádió állami kezelésbevitelére vonatkozó törvényjavaslatot immár harmadszori olvasásban is elfogadta az Ottawában ülésező törvényhozás, a magánérdekeket védő sajtó minden támadása ellenére is. Az állam rádióállomásainak hálózata öt 50 kilowattos (Brit-

Columbia, Manitoba, Ontario, Quebec és a tengeri kerület részére) és két 5 kilowattos (mindkettő Saskatchewan részére) adóállomásból fog állni. A jelenlegi magán rádióállomásokat megszüntetik. A műsorszolgáltatást 3 tagú u. n. Rádióhírmondó főbizottságra bizzák, amely bizottság a szövetségi kormány ellenőrzése alatt fog működni. A bizottság egyik tagja francia anyanyelvű kanadai lesz. (PR. 1932. 275.)

A norvég kereskedelemügyi és postaminiszter most hozta nyilvánosságra az általa elkészített s a rádióhírmondó újjászervezésére vonatkozó tervezetet. Az újjászervezésre azért van szükség, mert a

társaságok működésével nincsenek megelégedve. A tervezet szerint az állam (a posta) átveszi az eddig magántársaságok tulajdonában lévő rádióállomásokat, a társaságok összes vagyonával és terhével együtt. Érdekes, hogy a műsorszolgáltatásra szánt összeg nagyságát is a kereskedelemügyi és postaminiszter irányozza elő és a törvényhozás hagyja jóvá. A tervezet szerint a rádióhírmondó költségvetését a távirószolgálat költségvetésétől teljesen külön kell választani. Az újítások életbe lépését 1933. év július 1-re tervezik.

Ezidő szerint a kereskedelemügyi és postaminiszter által kiadott engedély alapján négy rádiótársaság 9 rádióállomást tart üzemben. Az évi 10 norvég koronában megállapított rádióelőfizetési díjon kívül a pénzügyi igazgatás a rádió vevőkészülékek minden eladása vagy kölcsönzése alkalmával az érték 10%-át szedi be. A rádió révén befolyt összegből a postaigazgatás 20%-ot kap, a rádiótársaságoknak pedig 80% jut. (PR. 1932. 277.)

Ausztráliában a szórakoztató rádió ujjászervezése már megtörtént s f. é. július 1-től már életbe is lépett. A műszaki szolgálat ellátását itt is az állam vette kezébe, de azonkívül művészi és pénzügyi ellenőrzést is gyakorol a műsorszolgáltató igazgató-bizottság felett. (PR. 1932. 276.)

Az Egyesült Államokban a Federal Radio-Commission (a rádió ellenőrző szerve) legutóbb emlékiratot adott ki, amelyben a szórakoztatórádió hálózat állami kezelésbevitelére vonatkozó terveket és annak előrelátható költségét ismerteti részletesen. (PR. 1932. 280.)

Engedély nélkül berendezett és üzemben tartott rádiókészülékek miatt Németországban 1932. évi áprilistól júniusig terjedő negyedév alatt összesen 199 személyt ítéltek el jogerősen; ezzel szemben múlt év ugyanezen ideje alatt 320 személyt, f. év első negyedében (január—március) pedig 231 személyt ítéltek el. A kiszabott büntetések részben érzékeny pénzbüntetések; egy esetben 1 havi elzárást szabtak ki büntetésül. Az elítéltek közül öt személyt mint bűnségédet, illetőleg tettétársat ítéltek el. (DVZ. 1932. 36.)

Az angol postaigazgatás által az 1931. április 1-től 1932. március 31-ig terjedő időre beszedett rádióelőfizetési díjak összege 2,250.000 fontsterling. Ebből 10%-ot a posta költségeinek fedezésére magának tartott meg, míg a többi 1,225.709 fontsterlinget a rádiótársaságnak juttatta.

(PR. 1932. 276.)

Németország évi termelése rádiókészülékekben és rádióanyagokban 150—200 millió birodalmi márka. A vevőkészülékek és

erősítők 20%-a, a hangosanbeszélők és alkatrészek 30%-a kivitelre kerül; az alkatrészek összege az egésznek a felét teszi ki. Az 1930. évi kivitel értéke 10%-kal volt több, mint az előző évben. Ez az emelkedés csökkenőben van, mert az árak estek. A jelentékenyebb külföldi piacok felé irányuló kivitel mennyiségben emelkedő, így pl.: Nagybritannia, Csehszlovákország, de különösen Svájc és Svédország felé. Ugyancsak erősen emelkedik a kivitel Franciaország és Belgium felé, míg ezzel ellentétben, Németalföld és Olaszország felé a kivitel csökken. Belgium, Franciaország és Csehszlovákország felé mutató nagyobb kiviteli lehetőség főként a gyártási szabadalomnak tulajdonítható.

Németország rádióbehozatala az 1929. évi 11,7 millió márkáról 1930-ban 10,8 millióra csökkent, ami mintegy 8%-os visszaesésnek felel meg. (PR. 1932. 275.)

A madridi nemzetközi táviró- és rádiótáviróértekezlet folyó évi szeptember 3-i ünnepélyes megnyitását Azana spanyol miniszterelnök elnökölt. Jelen volt még a belügyminiszter, a pénzügyminiszter és a tengerészeti miniszter, továbbá a közlekedésügyi helyettes államtitkár. A miniszterelnök spanyol nyelven üdvözölte az értekezlet résztvevőit és munkájukhoz sikert kívánt.

Az elnök üdvözlését a francia küldöttség vezetője s az értekezlet legidősebb tagja, Gautier köszönte meg.

Quiroga Casares belügyminisztert tiszteletbeli elnökké választották.

Ezekután a különféle szakosztályok elnökeinek és alelnökeinek megválasztására tértek át.

A megnyitó nap estéjén a szervező bizottság az értekezlet résztvevői részére díszvacsorát rendezett. Balseiro, a spanyol küldöttség vezetőjének beszéde után Zulueta külügyminiszter üdvözölte az értekezleten résztvevőket, kiemelve Spanyolország teljes szolidaritását, ami valamenynyí nemzettel való érintkezésében mindig irányító; kívánta továbbá, hogy a tudományos haladás, ami az egymásközi anyagi kötelekeket megsokszorozza, a szellemi és erkölcsi szolidaritás alapján a béke fenntartása érdekében megerősödjön. A beszédet sorozatát Gautier fejezte be s beszédében a spanyol vendégszereket köszönte meg.

Az első hét folyamán megalakították a bizottságokat, albizottságokat, kijelölték az előadókat és felosztották a munkát.

Mindjárt kezdetben két fontos kérdés merült fel, az egyik az értekezlet hiva-

talos nyelvének megállapítása, a másik az egyes képviselő államoknak biztosítandó szavazatszámok meghatározása.

A nemzetközi értekezleteken régi szokás szerint hivatalos nyelv eddig mindig a francia nyelv volt. Az Egyesült-Államok azonban, Nagybritannia, Kína és Japán támogatásával a francián kívül az angol nyelv használatának megengedését és az értekezlet kiadmányainak a francia mellett angol nyelven való kiadását kérte. Az erről megindult hosszú vitát még nem fejezték be.

A gyarmatokkal bíró államoknak biztosítandó szavazatszámokra szintén nem jött létre megegyezés, a tárgyalások még folynak.

A bizottságok, be sem várva a belső szabályozás fenti két fontos kérdésének

rendezését, munkájukat már megkezdték.

A tanácskozássok az egyezmények egyesítésének jegyében folynak s minden remény meg van arra, hogy az egyesítés sikerül. A szolgálati szabályzatok az egyes ágazatok (távíró, távbeszélő, rádió) szerint természetesen külön maradnak.

A rádiótávíróértekezlet napirendjén szereplő fontos kérdések közt szerepel: a frekvencia-(hullám-)sávok szétosztása a különféle érdekelt szolgálati ágak közt, különös tekintettel a szórakoztatórádióra; a nem lényeges adások megszüntetése; a távíró- és a távbeszélő a mozgószolgálatban; megengedett eltérések az adásokban; hangolás és a pontosság foka a hullámmérők fokokra osztásánál; a rádióközlemények védelme, harc az ipari stb. eredetű zavarok ellen.

Hírlapbeszélgetések díjkedvezményei a távolsági távb. forgalomban. A németalföldi igazgatás a közelmúltban adatokat gyűjtött arravonatkozólag, hogy a sajtó az egyes országokban milyen mérvű távbeszélő kedvezményt élvez, azaz van-e sorrendi kedvezménye, továbbá élvez-e díjmérséklést és ha igen, milyen mértékben. Az összegyűjtött adatokat a németalföldi igazgatás a magyar igazgatásnak is meg-

sorrendi kedvezmény:
6—9, 12—15 $\frac{1}{2}$, 18—21
órák közt:

Ausztria	van
Belgium	van
Csehszlovákország	nincs
Dánia	van
Fosztország	nincs
Finnország	nincs
Franciaország	nincs
Jugoszlávia	nincs
Lettország	nincs
Litvánia	van
Luxemburg	nincs
Nagybritannia	nincs
Németalföld	nincs
Németország	nincs
Norvégia	nincs
Románia	nincs
Olaszország	nincs
Svájc	nincs
Svédország	nincs
Spanyolország	nincs

Érdekes, hogy azokban az országokban, ahol a távbeszélő magántársaság kezelése van (Románia, Spanyolország), a sajtó helyzete a kedvezmények dolgában egyál-

küldötte s ebből tanulságos megállapítani, hogy egyetlen külföldi állam sincs, ahol a hírlapbeszélgetések oly nagy kedvezményt élveznének a belföldi távolsági távbeszélő forgalomban, mint Magyarországon (sorrendi kedvezmény, valamint 18—9 óra közt 75%-os díjmérséklés). Az egyes országokban a belföldi forgalomban élvezett kedvezményt az alanti táblázat mutatja:

díjmérséklés:

nincs
25%
gyengeforgalmú órákban 50%
van (részletek hiányoznak)
50%
50% 17—23 óra közt
nincs
60% 12—14 és 17—9 óra közt
nincs
50%
nincs
nincs
nincs
nincs
sürgős hírlapbeszélgetés közönséges
beszélgetés díjáért;
50% 21—9 óra közt;
50% 12—15, 18—8 órák közt;
nincs, csak fix idő és bérelt beszél-
getéseknek ad kedvezményt 10-60%-ot;
nincs
nincs, csak bérelt hírlapbeszélgetések-
nek ad 50%-ot;
nincs, csak bérelt hírlapbeszélgetések-
nek ad bizonyos feltételek mellett
66 $\frac{2}{3}$ %-ot.

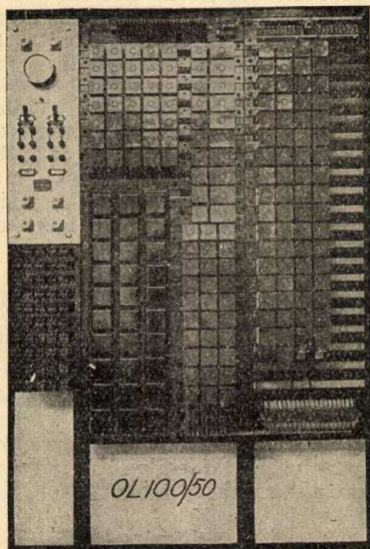
talában nem jobb, mint az állami kezelésben lévőknél, sőt a legtöbb esetben rosszabb.

„ERICSSON”

MAGYAR VILLAMOSSÁGI RT.
BUDAPEST

Fehérvári-ut 70.

Tel.: J. 434-55, LÁ. 4-55.

50 vonalas, 100-ig bővíthető auto-
matikus kapcsoló.

Gyártmányaink mindinkább
közismeretté váló sajátosságai:

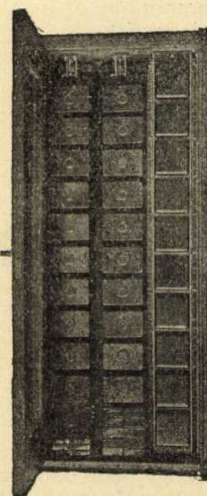
1. Megbízható működés.
2. Minimális karbantartási költség.
3. Tetszetős külső és gondos belső kidolgozás.
4. Versenyképes árak.

Az 1932. év újdonságai:

**Automatikus házi telefonbe-
rendezések 12-1000 vonalig.**

**Állami csatlakozás 4 fővonalig,
billentőgombos készülékekkel.**

Alközpontok 100 vagy 1000 vonalig bővíthető rendszer szerint. Házi és kimenő állami kapcsolások kezelő nélkül. Bejövő hívások fogadására és továbbítására manuális vagy félautomatikus közvetítő be-
rendezés. Teljesen automatikus vidéki köz-
pontok és hálózatok, interurbán forgalom-
ban is kezelő nélkül, bármely vonalszámra.

24 vonalas kapcsoló.